

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અનામત રાખેલ તારીખ : ૧૭/૦૨/૨૦૨૬

જાહેર કરેલ તારીખ : ૧૮/૦૬/૨૦૨૬

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે
આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૨૮૩/૨૦૦૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી ગીતા ગોપી

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	✓	

=====

સોલંકી (દરબાર) સુરસંગજી શિવજી
વિરુદ્ધ
ગુજરાત રાજ્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી આઈ.એચ. સૈયદ વિથ શ્રી
જયપ્રકાશ ઉમોટ (૩૫૮૧)

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ તરફે એ.પી.પી. સુશ્રી જ્યોતિ ભટ્ટ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી ગીતા ગોપી

સી.એ.વી. ચુકાદો

૧. સેશન્સ કેસ નં. ૨૦૬/૨૦૦૫ માં મહેસાણા ખાતે ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ નં. ૨ ના વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ અને પ્રિસાઈડિંગ ઓફિસર દ્વારા તારીખ ૨૬.૦૫.૨૦૦૬ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલ દોષસિદ્ધિ અને સજાના ચુકાદા અને હુકમને પડકારવામાં આવ્યો છે, જેના દ્વારા અપીલકર્તા - આરોપીને ઇન્ડિયન પીનલ કોડ (ટૂંકમાં 'આઈ.પી.સી.') ની કલમ ૩૦૭ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા અને પાંચ વર્ષની સખત કેદની સજા ભોગવવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. રૂ. ૫૦૦/- નો દંડ પણ ફરમાવવામાં આવ્યો હતો, અને દંડની રકમ ન ભરે તો વધુ એક માસની સાદી કેદ ભોગવવાની કસૂર શરત રાખવામાં આવી હતી. સદરહુ ચુકાદા દ્વારા, અપીલકર્તાને આઈ.પી.સી. ની કલમ ૫૦૪, ૫૦૬(૨) અને બોમ્બે પોલીસ એક્ટની કલમ ૧૩૫ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર આરોપોમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં આવ્યા હતા.

૨. ઘડવામાં આવેલ તહોમતનામું દર્શાવે છે કે તારીખ ૧૨.૧૦.૨૦૦૨ ના રોજ બપોરના આશરે બાર વાગ્યે, ફરિયાદી કલારી ગામે આવેલ જશવંતસિંહ પરાગજીની બંધ દુકાનના ઓટલા પર બેઠા હતા, તે વખતે આરોપી પોતાના હાથમાં દાતરડું લઈને ફરિયાદી પાસે આવ્યા અને તેમને ગાળો આપી તેમજ ફરિયાદીને કહ્યું કે તે ગામનો 'દાદા' (માથાભારે વ્યક્તિ) બની ગયો છે અને તેની સામે ઘણા કેસો થયેલા છે; તેમ કહીને, ઉશ્કેરાઈ જઈને, જાનથી મારી નાખવાના

ઈશાદાથી, તે ઈજાથી મોત નીપજાવી શકાય તેવી પૂરી જાણકારી અને ઈશાદા સાથે માથા પર ઈજા પહોંચાડી હતી. ફરિયાદી ઓટલા પરથી નીચે પડી ગયા અને આરોપીએ સાથળ અને ઘૂંટણ પર બીજો ઘા માર્યો અને જ્યારે તેઓ માથા પર ત્રીજો ઘા મારવા જતા હતા, ત્યારે ફરિયાદીએ બંને હાથ ઊંચા કરીને દાતરડું પકડી લીધું હતું અને જમણા હાથ પર તેમજ ડાબા હાથની નાની આંગળી પર ઈજાઓ થઈ હતી. એવો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે દાતરડા વડે કરવામાં આવેલ ઈજાઓ જાનથી મારી નાખવાના ઈશાદા સાથે કરવામાં આવી હતી, જેથી ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૦૭ હેઠળ કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો. અપમાનજનક ટિપ્પણીઓ સાથે અપમાન કરવા બદલ, ફરિયાદી પર આઈ.પી.સી. ની કલમ ૫૦૪ હેઠળ કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો, અને દાતરડાને જીવલેણ હથિયાર ગણીને રાખવા બદલ, બોમ્બે પોલીસ એક્ટની કલમ ૧૩૫ હેઠળ એડિશનલ ડિસ્ટ્રિક્ટ મેજિસ્ટ્રેટના જાહેરનામાના ભંગ બદલ કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો.

૨.૧ તહોમતનામામાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે આ બનાવ દુકાનના ઓટલા પર બન્યો હતો. દુકાન બંધ હતી. જ્યારે ફરિયાદી ઓટલા પર બેઠા હતા ત્યારે પ્રથમ ઈજા માથા પર થઈ હતી. બાકીની બે ઈજાઓ તેઓ નીચે પડી ગયા પછી થઈ હતી.

૩. વિદ્વાન વકીલ શ્રી જયપ્રકાશ ઉમોટની મદદ મેળવતા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી આઈ.એચ. સૈયદે રજૂઆત કરી હતી કે આ રાજકીય રીતે પ્રેરિત

એફ.આઈ.આર. છે. ઈજા પામનાર ફરિયાદીએ બનાવ સમયે બેચરાજી તાલુકા હોમગાર્ડ યુનિટમાં પોતાની નોકરી અંગેની મહત્વની હકીકતો છુપાવી હતી. તપાસ કરનાર અમલદારની જુબાની સાથે ફરિયાદીનો પુરાવો સાબિત કરે છે કે પોલીસ આરોપી સામે કેસ દાખલ કરવા માટે પુરાવા એકત્ર કરી રહી હતી અને તે હેતુ માટે ફરિયાદીએ એફ.આઈ.આર. નોંધાવવા માટે તપાસ કરનાર અમલદારને મદદ કરી હતી.

૩.૧ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સૈયદે રજૂઆત કરી હતી કે સામાન્ય તકરારને આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૭ હેઠળના કેસમાં ફેરવી દેવામાં આવી છે. તબીબી પુરાવો વાસ્તવિક ઈજાને સમર્થન આપતો નથી અને તપાસવામાં આવેલા તબીબો દાતરડાથી થયેલી હોવાનું કથિત ઈજાને સમર્થન આપતા નથી.

૩.૨ વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સૈયદે રજૂઆત કરી હતી કે તબીબી અને નજરે જોનારના પુરાવા વચ્ચેની વિસંગતતા આ બાબતના મૂળ સુધી જાય છે. વાસ્તવિક સાક્ષીઓ, જેઓ ત્યાં હાજર હતા તેઓને ફરિયાદપક્ષ દ્વારા તપાસવામાં આવ્યા નથી. દુકાનના ઓટલા પર ફરિયાદી સાથે બેઠેલા બે વ્યક્તિઓને તપાસવામાં આવ્યા નથી. તેઓ શ્રેષ્ઠ સાક્ષીઓ હતા, જેઓ વાસ્તવિક બનાવ અંગે જુબાની આપી શક્યા હોત અને ફરિયાદપક્ષે જાણી જોઈને તેમને ટાળ્યા છે. વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સૈયદે જણાવ્યું હતું કે અન્ય એક વ્યક્તિને પી.ડબલ્યુ. ૫ તરીકે નજરે જોનાર સાક્ષી તરીકે તપાસવામાં આવ્યા છે, પરંતુ તેમણે ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી. પી.ડબલ્યુ. ૧૩ તરીકે તપાસવામાં આવેલા

ફરિયાદીના ભાઈ ફરિયાદીના કથનને સમર્થન આપે છે, પરંતુ તે પુરાવો રદબાતલ કરવો જરૂરી છે, કારણ કે ઉલટતપાસ દ્વારા રેકર્ડ પર લાવવામાં આવેલ પુરાવો બનાવના સ્થળે તેમની હાજરી અંગે પણ શંકા ઊભી કરે છે.

૩.૩ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સૈયદે જણાવ્યું હતું કે ગુનાની જગ્યાનું તેમજ હથિયારનું પંચનામું પંચ સાક્ષીઓ દ્વારા સાબિત થયું નથી કે સમર્થન મળ્યું નથી, અને પંચનામા તપાસ કરનાર અમલદાર દ્વારા સાબિત થયા નથી.

૩.૪ વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સૈયદે રજૂઆત કરી હતી કે આરોપીનો કોઈ ગુનો કરવાનો કોઈ ઈરાદો નહોતો, હત્યા કરવાનો ઈરાદો તો બિલકુલ નહોતો. રેકર્ડ પરની સામગ્રી અને સંજોગો સાબિત કરશે કે આરોપીનો આવો કોઈ ઈરાદો નહોતો.

૩.૫ વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સૈયદે રજૂઆત કરી હતી કે આ ખોટી રીતે સંડોવી દેવાનો કેસ છે અને બનાવના સ્થળે ઉપલબ્ધ હોવા છતાં સ્વતંત્ર સાક્ષીઓને ન તપાસવા એ કેસના મૂળ સુધી જાય છે, જે ફરિયાદપક્ષના કેસ પર શંકા ઊભી કરે છે.

૩.૬ પોતાની રજૂઆતના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સૈયદે રોહિત બાબુજી ઠાકોર વિ. ગુજરાત રાજ્ય, ૨૦૧૦ (૩) જી.સી.ડી. ૨૦૯૧ અને પરશુરામ પાંડે અને અન્ય વિ. બિહાર રાજ્ય, (૨૦૦૪) ૧૩ એસ.સી.સી. ૧૮૯ ના કેસ પર આધાર રાખ્યો હતો, અને રજૂઆત કરી હતી કે આરોપીની દોષસિદ્ધિ રેકર્ડ પરના પુરાવા સાથે સુસંગત નથી. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના જજ ફરિયાદી

તરીકે ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષી અને તપાસ કરનાર અમલદારના પુરાવાની મૂલવણી કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે, જેમની જુબાની સંપૂર્ણપણે વિકૃત અને પક્ષપાતી હતી, જેથી આરોપીને નિર્દોષ છોડી મૂકીને અપીલ મંજૂર કરવા વિનંતી કરી હતી.

૪. તેનાથી વિરુદ્ધ, વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી જ્યોતિ ભટ્ટે (૧) ડાહ્યાભાઈ છગનભાઈ વાવેલ વિ. ગુજરાત રાજ્ય, ૨૦૨૪ (૨) જી.એલ.આર. ૯૦૯, (૨) સદાકત કોટવાર વિ. ઝારખંડ રાજ્ય, ૨૦૨૧ (૦) એ.આઈ.આર. (એસ.સી.) ૫૭૪૬, અને (૩) રોજના બેગમ વિ. ફિરોઝ મુનશી વિથ રોજના બેગમ વિ. કમલ એસ.કે., ૨૦૧૯ (૧૬) એસ.સી.સી. ઉપર ના કેસો પર આધાર રાખીને રજૂઆત કરી હતી કે ચાર્જશીટમાં દર્શાવેલા તમામ સાક્ષીઓને તપાસવા જરૂરી નથી. ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીનો પુરાવો, જો અન્ય સાક્ષીઓના પુરાવા સાથે સુસંગત જણાય, તો દોષસિદ્ધિ માટે તે પુરાવા પર આધાર રાખી શકાય છે.

૪.૧ વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી ભટ્ટે રજૂઆત કરી હતી કે ઈજાગ્રસ્ત નજરે જોનાર સાક્ષીની વિશ્વસનીયતા ધ્યાનમાં લેવાની હોય છે અને હાલની બાબતમાં, વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી ભટ્ટેના જણાવ્યા મુજબ તબીબી અધિકારીનો પુરાવો ઈજાગ્રસ્ત ફરિયાદીના પુરાવાને સમર્થન આપે છે.

૪.૨ વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી ભટ્ટે પોતાની દલીલના સમર્થનમાં બાલુ સુદામ ખાલડે વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, (૨૦૨૩) ૧૩ એસ.સી.સી. ના કેસ પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં પેરા નં. ૨૬ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:

“૨૬. જ્યારે કોઈ ઈજાગ્રસ્ત નજરે જોનાર સાક્ષીના પુરાવાની મૂલવણી કરવાની હોય, ત્યારે અદાલતો દ્વારા પ્રતિપાદિત નીચે નોંધાયેલા કાનૂની સિદ્ધાંતો ધ્યાનમાં રાખવા જરૂરી છે:

૨૬.૧. બનાવના સમયે અને સ્થળે ઈજાગ્રસ્ત નજરે જોનાર સાક્ષીની હાજરી અંગે શંકા કરી શકાય નહીં સિવાય કે તેની જુબાનીમાં મહત્વપૂર્ણ વિરોધાભાસ હોય.

૨૬.૨. પુરાવા દ્વારા અન્યથા સ્થાપિત ન થાય ત્યાં સુધી, એવું માનવું આવશ્યક છે કે ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષી વાસ્તવિક ગુનેગારોને છટકી જવા દેશે નહીં અને આરોપીને ખોટી રીતે સંડોવશે નહીં.

૨૬.૩. ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીના પુરાવાનું વધુ પુરાવાકીય મૂલ્ય હોય છે અને જ્યાં સુધી અનિવાર્ય કારણો ન હોય ત્યાં સુધી, તેમના નિવેદનોને સહેલાઈથી નકારી શકાય નહીં.

૨૬.૪. કુદરતી વર્તનમાં અમુક શણગાર અથવા ગોણ વિરોધાભાસના કારણે ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીના પુરાવા પર શંકા કરી શકાય નહીં.

૨૬.૫. જો ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીના પુરાવામાં કોઈ અતિશયોક્તિ અથવા બિનમહત્વપૂર્ણ શણગાર હોય, તો આવા વિરોધાભાસ, અતિશયોક્તિ અથવા શણગારને ઈજાગ્રસ્તના પુરાવામાંથી બાકાત રાખવા જોઈએ, પરંતુ સમગ્ર પુરાવાને નહીં.

૨૬.૬. ફરિયાદપક્ષના કથનના વ્યાપક પાયાને ધ્યાનમાં લેવો
આવશ્યક છે અને સમય વીતવા સાથે સામાન્ય રીતે સ્મૃતિલોપના
કારણે પ્રવેશતી ક્ષતિઓને નકારી કાઢવી જોઈએ.”

૪.૩ વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી ભટ્ટની એવી દલીલ હતી કે માત્ર એક ઘા પછા
આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૭ હેઠળ કેસ ધ્યાનમાં લેવા માટે પૂરતો પુરાવો
ગણાશે, જેથી રજૂઆત કરી હતી કે ઈજાગ્રસ્ત નજરે જોનાર સાક્ષીના પુરાવાનું વધુ
પુરાવાકીય મૂલ્ય છે અને જો અન્ય સાક્ષીઓના પુરાવા દ્વારા સમર્થન ન મળે તો
પછા તેને સહેલાઈથી નકારી શકાય નહીં, જેથી દોષસિદ્ધિ કાયમ રાખવા અને
અપીલ રદ કરવા રજૂઆત કરી હતી.

૫. ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલી દલીલો અને કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર,
સાક્ષીઓની જુબાનીની ચકાસણી કરવી જરૂરી બનશે.

૬. જ્યાં ફરિયાદીની હત્યા કરવાનો પ્રયાસ કરવાનો આઈ.પી.સી. ની કલમ
૩૦૭ હેઠળ આરોપ હોય, ત્યાં ઈજાગ્રસ્તની તપાસ કરનાર તબીબોનો પુરાવો
વિશ્લેષણ માટે મહત્વપૂર્ણ બને છે.

૭. ડોક્ટર ચંદ્રકાંત કૈલાશપુરી ગોસ્વામી અને ડોક્ટર દીપકકુમાર વિઠ્ઠલભાઈ
પરમારને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓ તરીકે પી.ડબલ્યુ. ૧ અને પી.ડબલ્યુ. ૨ તરીકે
તપાસવામાં આવ્યા હતા.

૭.૧ ડોક્ટર ગોસ્વામી તારીખ ૧૨.૧૦.૨૦૦૨ ના રોજ સામુહિક આરોગ્ય કેન્દ્ર, બેચરાજી ખાતે ફરજ પર હતા. ડોક્ટર દ્વારા ફરિયાદીની સારવાર કરવામાં આવી હતી. ઈજાનું પ્રમાણપત્ર આંક ૧૦ પર પુરાવામાં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. પ્રમાણપત્રમાં નોંધાયેલી ઈજાઓ જે જુબાનીમાં પુષ્ટિ કરવામાં આવી છે તે નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

૧. ઘૂંટણના સાંધાની બરાબર ઉપર ડાબી સાથળ પર ૬ સે.મી. લાંબો કપાયેલ ઘા.

૨. જમણા પેરિએટલ માથા પર 'સી' આકારનો સી.એલ.ડબલ્યુ.

૩. ડાબી હથેળીના આગળના ભાગ પર નાની, રીંગ અને વચ્ચેની આંગળીઓની મધ્યમાં સી.એલ.ડબલ્યુ.

૪. જમણા કાંડાના સાંધાની બહારની બાજુએ ૩ સે.મી. માપનો સી.એલ.ડબલ્યુ.

૭.૨ પ્રમાણપત્ર આંક ૧૦ મુજબ, ઈજા નં. ૧ ધારદાર કાપનારા પદાર્થ વડે થયેલી હતી, જ્યારે ઈજા નં. ૨, ૩ અને ૪ સખત અને બુઝા પદાર્થ વડે થયેલી હતી. ડોક્ટર ગોસ્વામીએ પોતાની જુબાનીમાં જણાવ્યું હતું કે ઈજા નં. ૧ દાતરડાની ધારવાળી બાજુથી શક્ય હતી અને ઈજા નં. ૨, ૩ અને ૪ લોખંડના ફિટિંગવાળા દાતરડાના હાથાના પાછળના છેડાથી શક્ય હતી.

૭.૩ ડોક્ટર ગોસ્વામીએ વધુમાં જુલાની આપી હતી કે ઈજાગ્રસ્તને ઓર્થોપેડિક ડોક્ટરના અભિપ્રાય અને સારવાર માટે મહેસાણા જનરલ હોસ્પિટલમાં મોકલવામાં આવ્યા હતા, જ્યાં તેઓ તારીખ ૧૨.૧૦.૨૦૦૨ થી ૧૭.૧૦.૨૦૦૨ સુધી ઇનડોર દર્દી તરીકે સારવાર હેઠળ હતા. ડોક્ટર ગોસ્વામીએ મહેસાણા જનરલ હોસ્પિટલના એમ.એલ.સી. કેસ નં. ૫૨૨૭/૨૦૦૨ નો ઉલ્લેખ કર્યો હતો, અને જણાવ્યું હતું કે ડાબા હાથ, માથા અને ડાબા પગના એક્સ-રે લેવામાં આવ્યા હતા. ઈજાગ્રસ્તને કોઈ ફ્રેક્ચર ન હતું. ડોક્ટર ગોસ્વામીએ એ પણ જણાવ્યું હતું કે મહેસાણા જનરલ હોસ્પિટલ દ્વારા જે ઈજાઓ નોંધવામાં આવી હતી તે તેમના પ્રમાણપત્રમાં પણ નોંધવામાં આવી હતી, જેને તેમણે આંક ૧૦ પર પુરાવામાં રજૂ કરતા પહેલાં પોતાના હસ્તાક્ષરમાં ઓળખી બતાવી હતી. ડોક્ટર પરમાર દ્વારા આપવામાં આવેલ મૂળ પ્રમાણપત્ર આંક ૧૧ પર રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. ડોક્ટર ગોસ્વામીએ જણાવ્યું હતું કે દર્દીની સારવાર કર્યા પછી, તેમણે બેચરાજી પોલીસ સ્ટેશનના તપાસ કરનાર અમલદારને યાદી – માંગણી પત્ર આપ્યો હતો. તે માંગણી પત્ર આંક ૧૨ પર પુરાવામાં મૂકવામાં આવ્યો હતો. ડોક્ટર ગોસ્વામીના જણાવ્યા મુજબ ઈજાઓ ૧૦ થી ૧૫ દિવસમાં મટી શકે તેવી હતી.

૭.૪ ડોક્ટર ગોસ્વામી દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ તબીબી પ્રમાણપત્ર આંક ૧૦ ને ઉલટતપાસમાં પડકારવામાં આવ્યું હતું. તબીબે પુષ્ટિ કરી હતી કે દર્દીએ દાતરડા વડે હુમલો કરનાર વ્યક્તિનું નામ આપ્યું ન હતું અને તેમણે પણ નામ લખ્યું ન હતું, તબીબ – સાક્ષીએ સ્વેચ્છાએ જણાવ્યું હતું કે હોસ્પિટલના કેસ

પેપર્સમાં, ઈજાગ્રસ્તે જણાવ્યું હતું કે સોલંકી સુરસંગજી શિવાજીએ દાતરડા વડે ઈજા પહોંચાડી હતી.

૭.૫ ડોક્ટરે જણાવ્યું હતું કે પ્રમાણપત્રમાં ઈજાનો રંગ નોંધવામાં આવ્યો ન હતો અને ઈજા નં. ૧ ની બંને કિનારીઓ અને ઊંડાઈ નોંધવામાં આવી ન હતી. ડોક્ટરના જણાવ્યા મુજબ, જો કોઈ કાય પર પડે, તો નંબર એક જેવી ઈજા શક્ય હતી. પી.ડબલ્યુ. ૧ તરીકે તબીબે એ પણ જણાવ્યું હતું કે તમામ ઈજાઓ સાદી હતી.

૭.૬ ડોક્ટરના જણાવ્યા મુજબ, ઈજા નં. ૨, ૩ અને ૪ દાતરડાની ધારદાર બાજુથી થયેલી ન હતી. ડોક્ટરે એ સૂચન નકારી કાઢ્યું હતું કે જો કોઈ ઓટલાની કિનારી સાથે અથડાય તો ઈજા નં. ૨ શક્ય બની શકે છે, અને સમર્થન આપ્યું હતું કે જો હાથ ધારદાર વસ્તુ સાથે અથડાય તો ઈજા નં. ૩ અને ૪ શક્ય હતી.

૭.૭ પી.ડબલ્યુ. ૨ તરીકે અન્ય સાક્ષી – ડોક્ટર દીપકકુમાર વિઠ્ઠલભાઈ પરમારે જણાવ્યું હતું કે કલારી, તાલુકો બેચરાજીના રહેવાસી છત્રસિંહ નરસંગજી સોલંકીને કોટેજ હોસ્પિટલ બેચરાજી ખાતે તેમની પ્રાથમિક સારવાર પછી, તારીખ ૧૨.૧૦.૨૦૦૨ ના રોજ ૧૫:૧૦ કલાકે જનરલ હોસ્પિટલ, મહેસાણા ખાતે વધુ સારવાર માટે લાવવામાં આવ્યા હતા. દાતરડા વડે થયેલી ઈજાઓની હિસ્ટ્રી આપવામાં આવી હતી. તબીબના જણાવ્યા મુજબ, ઈજાગ્રસ્તને બેચરાજી મેડિકલ ઓફિસરની ટ્રાન્સફર ચિઠ્ઠી, આંક ૧૫ સાથે લાવવામાં આવ્યા હતા.

૭.૮ પી.ડબલ્યુ. ૨ – ડોક્ટર પરમારે જણાવ્યું હતું કે દર્દી ભાનમાં હતો અને પુરૂષ સર્જિકલ વિભાગમાં, સર્જન અને ઓર્થોપેડિક સર્જન દ્વારા તેમની તપાસ કરવામાં આવી હતી; એક્સ-રે લેવામાં આવ્યા હતા, અને સી.એચ. અમદાવાદના ટ્યુટર રેડિયોલોજિસ્ટના અભિપ્રાય મુજબ (૧) ડાબા હાથનો એક્સ-રે નંબર ૭૬૭૭ (૨) માથાના એક્સ-રે નંબર ૭૬૮૬, ૭૬૮૭ (૩) ડાબા પગનો એક્સ-રે નંબર ૭૬૮૮ નો ઉલ્લેખ કરીને, તબીબે જણાવ્યું હતું કે કોઈ ફ્રેક્ચર નહોતા. દર્દીને તારીખ ૧૭.૧૦.૨૦૦૨ ના રોજ રજા આપવામાં આવી હતી. સાક્ષી – પી.ડબલ્યુ. ૨ એ જણાવ્યું હતું કે સિવિલ સર્જન અને ઓર્થોપેડિક સર્જન દ્વારા આપવામાં આવેલી સારવાર હોસ્પિટલના કેસ પેપર્સમાં નોંધવામાં આવી હતી અને તે મુજબ પ્રમાણપત્ર – આંક ૧૧ આપવામાં આવ્યું હતું. પી.ડબલ્યુ. ૨ એ મહેસાણા સામુહિક આરોગ્ય કેન્દ્રના ઈનડોર દર્દી તરીકે ઈજાગ્રસ્ત છત્રસિંહના કેસ પેપર્સનો સંદર્ભ આપ્યા પછી જુબાની આપી હતી કે માથાની જમણી બાજુએ ટાંકા લીધેલા હતા.

૭.૯ સારવાર દરમિયાન એક્સ-રે દ્વારા નોંધાયેલ માથા અને પગ પર કોઈ ફ્રેક્ચર ન હોવાના પુરાવાને પુનઃ પુષ્ટિ આપતા, સાક્ષી પી.ડબલ્યુ. ૨ એ ઉલટતપાસમાં જણાવ્યું હતું કે તેઓ તે હથિયારના પ્રકાર વિશે કહી શકતા નથી કે જેના વડે માથા પર થયેલી ઈજા પહોંચાડવામાં આવી હતી, અને એ પણ પુષ્ટિ કરી હતી કે ઈજાઓ સાદી હતી. તબીબે પોતે કોઈ સારવાર આપી નહોતી કે ઈજાઓ પર પાટો બાંધ્યો નહોતો, જ્યારે સ્પેરછાએ જણાવ્યું હતું કે દર્દી સર્જન અને ઓર્થોપેડિક સર્જનની સારવાર હેઠળ હતો.

૭.૧૦ પી.ડબલ્યુ. ૧ – ડોક્ટર ગોસ્વામી હથિયારનું સ્વરૂપ અને ઈજાનો સમય અને તારીખ નોંધીને ઈજાની હિસ્ટ્રી નોંધી શક્યા હતા, પરંતુ હુમલો કરનારનું નામ નોંધ્યું ન હતું. ડોક્ટર ગોસ્વામીના જણાવ્યા મુજબ નામ કેસ પેપર્સમાં નોંધવામાં આવ્યું હતું પરંતુ તે પેપર્સને ટ્રાયલનો ભાગ બનાવવામાં આવ્યા ન હતા. ઘૂંટણ ઉપર ડાબા પગની સાથળ પરની ઈજા નં. ૧ ધારદાર હથિયાર વડે થયેલી હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું, જ્યારે માથા પર અને ડાબા હાથ અને જમણા હાથના કાંડા પરની ઈજા સખત અને બુઝા પદાર્થ વડે થયેલી હતી. તબીબના જણાવ્યા મુજબ માથા પરની ઈજા ધારદાર હથિયાર વડે થયેલી ન હતી, અને ધારદાર હથિયારનો ઘા ડાબા પગની સાથળ પર વાગ્યો હતો, તેની વિપરીત, તહોમત દાતરડા વડે માથા પર ઈજાનો ઉલ્લેખ કરે છે; જ્યારે પી.ડબલ્યુ. ૨ – ડોક્ટર પરમાર, જેમણે એક્સ-રે નો ઉલ્લેખ કરીને અભિપ્રાય આપ્યો હતો તેઓ તે હથિયારના પ્રકાર વિશે કહી શક્યા ન હતા કે જેના કારણે માથા પર ઈજા થઈ હતી. ડોક્ટર ગોસ્વામી સમક્ષની હિસ્ટ્રી દાતરડા વડે હુમલો કરવાની હતી, તેમ છતાં માથા પર દાતરડા વડે હુમલો કરવાનો કોઈ ઉલ્લેખ ન હતો. ડોક્ટર ગોસ્વામીએ દાતરડા વડે માથાની ઈજાનો ઇનકાર કર્યો હતો, જ્યારે ડોક્ટર પરમાર હથિયાર વિશે ચોક્કસ ન હતા. ડોક્ટર પરમાર હથિયાર વિશે કંઈ કહી શક્યા ન હતા.

૮. તબીબી પુરાવાની આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, સંબંધિત કાયદાકીય ચુકાદાઓ સાથે, ઘડવામાં આવેલા તહોમતનામા સંદર્ભે ઈજાગ્રસ્તના પુરાવાને ધ્યાને લેવાનો રહે છે.

૯. અબ્દુલ સઈદ વિ. એમ.પી. રાજ્ય, (૨૦૧૦) ૧૦ એસ.સી.સી. ૨૫૯ ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીના પુરાવાના મહત્વ અને પુરાવાને આપવાના વજન અંગે વિચારણા કરી છે:

"૨૮. બનાવ દરમિયાન પોતે ઈજાગ્રસ્ત થયેલા સાક્ષીના પુરાવાને કેટલું વજન આપવું તે પ્રશ્નની આ અદાલત દ્વારા વિગતવાર ચર્ચા કરવામાં આવી છે. જ્યાં બનાવના સાક્ષી પોતે બનાવમાં ઈજાગ્રસ્ત થયા હોય, ત્યાં આવા સાક્ષીની જુબાની સામાન્ય રીતે ખૂબ જ વિશ્વસનીય માનવામાં આવે છે, કારણ કે તેઓ એવા સાક્ષી છે જે ગુનાના સ્થળે તેમની હાજરીની આંતરિક બાંધધરી સાથે આવે છે અને કોઈને ખોટી રીતે સંડોવવા માટે પોતાના વાસ્તવિક હુમલાખોર(રો) ને છોડી દેવાની શક્યતા નથી. "ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીને અવિશ્વસનીય ઠરાવવા માટે ખાતરીપૂર્વકના પુરાવાની જરૂર પડે છે."

૨૯. આ મુદ્દાનો નિર્ણય કરતી વખતે, જરનૈલ સિંહ વિ. પંજાબ રાજ્ય [(૨૦૦૯) ૯ એસ.સી.સી. ૭૧૯ : (૨૦૧૦) ૧ એસ.સી.સી. (ફિ.) ૧૦૭] માં પણ સમાન અભિપ્રાય લેવામાં આવ્યો હતો, જ્યાં આ અદાલતે ઈજાગ્રસ્ત આરોપીની જુબાનીને આપવામાં આવેલા વિશેષ પુરાવાકીય દરજ્જાનો પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો અને પોતાના અગાઉના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખીને નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

"૨૮. દર્શન સિંહ (પી.ડબલ્યુ. જ) એક ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષી હતા. ડોક્ટર દ્વારા તેમની તપાસ કરવામાં આવી હતી. તેમની જુબાનીને સહેલાઈથી બાજુ પર મૂકી શકાય નહીં. તેમણે બનાવની સંપૂર્ણ વિગતો આપી હતી કારણ કે હુમલાખોરો ટ્યુબવેલ પાસે પહોંચ્યા તે સમયે તેઓ હાજર હતા. શિવલિંગપ્પા કલ્લયાનપ્પા વિ. કર્ણાટક રાજ્ય [૧૯૯૪ સપ્લિ. (૩) એસ.સી.સી. ૨૩૫ : ૧૯૯૪ એસ.સી.સી. (ક્રિ.) ૧૬૯૪] માં આ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીની જુબાની પર આધાર રાખવો જોઈએ સિવાય કે મોટા વિરોધાભાસો અને વિસંગતતાઓના આધારે તેમના પુરાવાને નકારી કાઢવા માટે મજબૂત કારણો હોય, કારણ કે તે બનાવ દરમિયાન તેમને ઈજા થઈ હોવાનું સાબિત થાય તે સંજોગોમાં સ્થળ પર તેમની હાજરી સ્થાપિત થાય છે.

૨૯. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય વિ. કિશન ચંદ [(૨૦૦૪) ૭ એસ.સી.સી. ૬૨૯ : ૨૦૦૪ એસ.સી.સી. (ક્રિ.) ૨૦૧૩] માં સમાન અભિપ્રાયનો પુનરોચ્ચાર કરતા અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે સ્ટેમ્પ્ડ સાક્ષીની જુબાનીની પોતાની પ્રસ્તુતતા અને અસરકારકતા હોય છે. સાક્ષીને બનાવના સમયે અને સ્થળે ઈજા થઈ હોવાની હકીકત, તેમની તે જુબાનીને સમર્થન આપે છે કે તેઓ બનાવ દરમિયાન હાજર હતા. જો ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીની લાંબી ઉલટતપાસ કરવામાં આવે અને તેમની જુબાનીને નકારી કાઢવા

જેવું કંઈ મેળવી ન શકાય, તો તેના પર આધાર રાખવો જોઈએ
(જુઓ કિશન વિ. હરિયાણા રાજ્ય [(૨૦૦૬) ૧૨ એસ.સી.સી.
૪૫૯ : (૨૦૦૭) ૨ એસ.સી.સી. (કિ.) ૨૧૪]). આમ, અમારો
એવો સુવિચારિત અભિપ્રાય છે કે નીચેની અદાલતો દ્વારા દર્શન
સિંહ (પી.ડબલ્યુ. ૪) ના પુરાવા પર યોગ્ય રીતે આધાર રાખવામાં
આવ્યો છે.”

૩૦. આ મુદ્દા પરનો કાયદો એ અસર સાથે સારાંશિત કરી શકાય છે કે
ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીની જુબાનીને કાયદામાં વિશેષ દરજ્જો આપવામાં આવે
છે. આ એ હકીકતનું પરિણામ છે કે સાક્ષીને થયેલી ઈજા ગુનાના સ્થળે
તેની હાજરીની આંતરિક બાંધધરી છે અને સાક્ષી ગુનાના આચરણ માટે
કોઈ ત્રીજી વ્યક્તિને ખોટી રીતે સંડોવવા માટે માત્ર પોતાના વાસ્તવિક
હુમલાખોરને સજા વગર જવા દેવા માંગશે નહીં. આમ, ઈજાગ્રસ્ત
સાક્ષીની જુબાની પર આધાર રાખવો જોઈએ સિવાય કે તેમાં રહેલા
મોટા વિરોધાભાસો અને વિસંગતતાઓના આધારે તેમના પુરાવાને
નકારી કાઢવા માટે મજબૂત કારણો હોય.”

૧૦. ઈજાગ્રસ્ત છત્રસિંહ નરસંગજી સોલંકી, જે મૂળ ફરિયાદી છે તેમને આંક
૧૬ પર પી.ડબલ્યુ. ૩ તરીકે તપાસવામાં આવ્યા હતા, જેઓ કલારી ગામ,
તાલુકો બેચરાજીના રહેવાસી છે, જેમણે જણાવ્યું હતું કે તેમનો વ્યવસાય ખેતીનો
હતો. બનાવના ત્રણ વર્ષ પહેલાં, તેઓ બેચરાજી તાલુકાના હોમગાર્ડ યુનિટમાં

નોકરી કરતા હતા. તેઓ ત્રણ ભાઈઓ હતા. તેઓ સૌથી મોટા છે, બીજા જીતેન્દ્રભાઈ હતા અને સૌથી નાના રાજુજી હતા, તમામ સંયુક્ત પરિવારમાં રહેતા હતા.

૧૦.૧ બનાવના સંબંધમાં, ઈજાગ્રસ્ત – ફરિયાદીએ જણાવ્યું હતું કે તે તારીખ ૧૨.૧૦.૨૦૦૨ ના રોજ બપોરે ૧૨ વાગ્યે બન્યો હતો. તેઓ પોતાના ગામના દરબાર જસુભાઈ પરાગજીની દુકાનના ઓટલા પર બેઠા હતા. તે વખતે આરોપી સુરસંગજી શિવાજી ત્યાં આવ્યા, જેમણે તેમને પ્રશ્ન પૂછ્યો કે તેઓ ગામના 'દાદા' બની ગયા છે. તેથી, ફરિયાદીએ આરોપીને કાકા કહીને સંબોધતા જવાબ આપ્યો અને જણાવ્યું કે તેઓ તો મજૂરી કામ કરે છે એટલે 'દાદા' કેવી રીતે બની શકે. તેના પર આરોપીએ કહ્યું કે, આરોપી ગામના 'દાદા' છે અને જ્યારે કોઈ તેમના સુધી પહોંચી શકતું નથી, તો ફરિયાદી તેમના સુધી કેવી રીતે પહોંચી શકે. ફરિયાદીએ જુબાની આપી કે, તેમ કહીને આરોપીએ દાતરડા વડે તેમના માથા પર ઘા માર્યો, તે દાતરડા વડે આરોપીએ તેમના ડાબા પગ પર બીજો ઘા માર્યો અને જ્યારે આરોપી ત્રીજો ઘા મારવા જતા હતા, ત્યારે ફરિયાદીએ પોતાના હાથ વડે દાતરડું પકડી લીધું, જેથી તેમને જમણા હાથની આંગળી પર અને હથેળી પર ઈજા થઈ. ફરિયાદીએ બૂમાબૂમ શરૂ કરતાં પ્રવીણસિંહ જગતસિંહ સોલંકી, જાલમસિંહ અને તેમના ભાઈ રાજુજી ત્યાં આવી પહોંચ્યા અને સુરસંગજી શિવાજીને પકડી લીધા. ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ, તે વખતે પણ આરોપી તેમને જાનથી મારી નાખવાની અને ખતમ કરી નાખવાની ધમકી આપતો હતો.

૧૦.૨ ત્યારપછી, જુબાની મુજબ, ફરિયાદીને બહુચરાજી સરકારી દવાખાને લઈ જવામાં આવ્યા; પોલીસ ત્યાં આવી અને તેમણે બનાવ અંગેની ફરિયાદ આપી. ફરિયાદ તેમણે આંક ૧૭ પર ઓળખી બતાવી. ફરિયાદીએ મહેસાણા ખાતે પોતાની વધુ સારવાર વિશે અને માથા, પગ અને હાથના એક્સ-રે વિશે જણાવ્યું. તેમણે જણાવ્યું કે તેઓ તારીખ ૧૨.૧૦.૨૦૦૨ થી ૧૭.૧૦.૨૦૦૨ સુધી ઈનડોર દર્દી તરીકે સારવાર હેઠળ હતા. ફરિયાદીએ બનાવ વખતે પહેરેલા પોતાના કપડાં રજૂ કર્યા હતા, જે લોહીવાળા પેન્ટ અને શર્ટ હતા, અને જણાવ્યું હતું કે તેમણે એક રૂમાલ પણ રજૂ કર્યો હતો.

૧૦.૩ આરોપી તરફથી કરવામાં આવેલી ઉલટતપાસમાં એ હકીકત બહાર આવી કે બનાવ વખતે ફરિયાદી હોમગાર્ડ તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને તેથી તેઓ વારંવાર પોલીસ સ્ટેશનની મુલાકાત લેતા હતા. ફરિયાદીએ જણાવ્યું હતું કે તેઓએ પોલીસ સ્ટેશનની સૂચના મુજબ કામ કરવાનું હોય છે.

૧૦.૪ બનાવ વખતે બેચરાજી પોલીસ સ્ટેશનના પોલીસ સબ-ઇન્સ્પેક્ટર આર.પી. ઝાલા હતા, જેઓ તેમની જ્ઞાતિના હતા પરંતુ તેમના સગા નહોતા અને સીતાપુરના રહેવાસી હતા. બનાવના સમય દરમિયાન નવરાત્રીનો સમયગાળો હતો, અને તેથી તેઓ સાંજના આઠ વાગ્યાથી નવરાત્રી ગરબા પૂરા થાય ત્યાં સુધી ફરજ બજાવતા હતા. તેઓ હોમગાર્ડમાં હોવાથી, તેમને બેચરાજી પોલીસ સાથે પરિચય હતો. ફરિયાદીએ એ પણ જણાવ્યું હતું કે આ બનાવ પહેલાં ગોધરા કાંડ બન્યો હતો, અને તે સમયે સતત હોમગાર્ડની સેવાઓ ચાલુ હતી.

ફરિયાદીએ એ સૂચન નકારી કાઢ્યું હતું કે પોલીસ સબ-ઇન્સ્પેક્ટર ઝાલાના કારણે તેમને લાંબા સમય સુધી હોમગાર્ડમાં નોકરી આપવામાં આવી હતી.

૧૦.૫ આરોપીના સંબંધમાં, ફરિયાદીએ જણાવ્યું હતું કે તેઓ આરોપીને પોતાના જન્મથી ઓળખતા હતા, જેઓ તેમની જ્ઞાતિના છે. બનાવ પહેલાં, આરોપી તેમના ગામના સરપંચ હતા. તેમણે આરોપી સાથેની દુશ્મનાવટનો ઇનકાર કર્યો હતો અને આરોપી વિરુદ્ધના કોઈપણ કેસમાં સાક્ષી તરીકે જવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. ફરિયાદી જાણતા હતા કે આરોપી 'ભા.જ.પ.' ના સક્રિય કાર્યકર હતા, અને પોતે કોંગ્રેસના સક્રિય કાર્યકર હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. સાક્ષીએ સ્વેચ્છાએ જણાવ્યું કે તેમને રાજકારણમાં કોઈ રસ નહોતો. પી.એસ.આઈ. ઝાલાએ આરોપી સામે કેસો નોંધ્યા હોવાનું તેમને યાદ નથી. આરોપી સાથે તેમને કોઈ સામાજિક અદાવત નહોતી. બનાવ પછી પણ તેમને આરોપી સાથે કોઈ તકરાર નહોતી.

૧૦.૬ આમ આરોપી તરફથી, પોલીસે તેમને સોંપેલા ફરજના કામ સાથેનો તેમનો સંબંધ પણ દર્શાવીને, ફરિયાદીનો બેચરાજી પોલીસ સાથેનો નિકટનો સંબંધ રેકર્ડ પર લાવવામાં આવ્યો હતો.

૧૧. ફરિયાદી, આરોપી અને તપાસ કરનાર અમલદાર તમામ એક જ જ્ઞાતિના છે. રાજકીય દ્રષ્ટિકોણ પણ રેકર્ડ પર લાવવામાં આવ્યો છે. એવું દર્શાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે તપાસ કરનાર અમલદાર શ્રી ઝાલાએ આરોપી સામે કેસો દાખલ કર્યા હતા. જ્યારે પી.એસ.આઈ. ઝાલાની પી.ડબલ્યુ. ૧૪

તરીકે ઉલટતપાસ કરવામાં આવી ત્યારે આવી હકીકત રેકર્ડ પર લાવવામાં આવી હતી. તપાસ કરનાર અમલદારે પુષ્ટિ કરી હતી કે ગોધરા સાબરમતી એક્સપ્રેસ કાંડ દરમિયાનના કેસો પૈકીના એક કેસમાં હાલના આરોપી પણ આરોપી હતા. તપાસ કરનાર અમલદારે આંક ૧૪ પરની ઉલટતપાસમાં એ પણ સમર્થન આપ્યું હતું કે આ બનાવ પછી તેમણે હાલના આરોપી સામે તડીપાર કરવાની દરખાસ્ત મૂકી હતી. તપાસ કરનાર અમલદાર તરીકે સાક્ષીએ સ્વેચ્છાએ જણાવ્યું કે તેઓ બેચરાજી પોલીસ સ્ટેશનમાં જોડાયા તે પહેલાં, પાસા હેઠળની કાર્યવાહી માટેની દરખાસ્ત રજૂ કરવામાં આવી હતી. તપાસ કરનાર અમલદારને વર્ષ યાદ નથી, પરંતુ તેમણે જણાવ્યું કે બેચરાજી પોલીસ સ્ટેશનના પી.એસ.આઇ. દ્વારા આરોપી સામે પાસા હેઠળ દરખાસ્ત મોકલવામાં આવી હતી.

૧૧.૧ તપાસ કરનાર અમલદારે એ સૂચન નકારી કાઢ્યું હતું કે તેઓ આરોપી સાથે સારા સંબંધો ધરાવતા ન હતા, અને એવો ઇનકાર કર્યો હતો કે ગોધરા કાંડ પછી બનેલા બનાવોમાં આરોપીને આરોપી તરીકે લેવામાં આવ્યા ન હોવાથી, દુશ્મનાવટના કારણે, ફરિયાદી સાથે મળીને આ ખોટો કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૧.૨ તેથી આ હકીકતોની પૃષ્ઠભૂમિમાં, આઇ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૭ હેઠળના કેસ માટેના પુરાવાનું વિશ્લેષણ કરવું પડશે. ફરિયાદી અને તપાસ કરનાર અમલદારને હિત ધરાવતા વ્યક્તિઓ તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા, જેઓ આરોપીને સંડોવવા માટે તમામ હેતુ ધરાવતા હતા.

૧૨. પરશુરામ પાંડે અને અન્ય વિ. બિહાર રાજ્ય (૨૦૦૪) ૧૩ એસ.સી.સી. ૧૮૯ ના કેસમાં, પેરા-૧૫ દ્વારા આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૭ હેઠળની વિભાવના સ્પષ્ટ કરવામાં આવી છે, સંબંધિત અવલોકન નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“૧૫. કલમ ૩૦૭ હેઠળ ગુનો બનવા માટે ગુનાના બે ઘટકો હાજર હોવા આવશ્યક છે:

(એ) હત્યા કરવા સંબંધિત ઈરાદો અથવા જાણકારી; અને

(બી) તે તરફનું કોઈ કૃત્ય કરવું.

કલમ ૩૦૭ ના હેતુ માટે મહત્વની બાબત ઈરાદો અથવા જાણકારી છે અને ઈરાદાને પાર પાડવાના હેતુથી કરવામાં આવેલા વાસ્તવિક કૃત્યનું પરિણામ નથી. આ કલમ સ્પષ્ટપણે એવા કૃત્યની કલ્પના કરે છે જે મૃત્યુ નીપજાવવાના ઈરાદા સાથે કરવામાં આવ્યું હોય પરંતુ જે વચ્ચેના સંજોગોના કારણે ઈચ્છિત પરિણામ લાવવામાં નિષ્ફળ જાય છે. આરોપીનો ઈરાદો અથવા જાણકારી એવી હોવી જોઈએ જે હત્યાનું નિર્માણ કરવા માટે જરૂરી હોય. ઈરાદો અથવા જાણકારી કે જે કલમ ૩૦૭ ના આવશ્યક ઘટકો છે તેની ગેરહાજરીમાં, 'હત્યાના પ્રયાસ' નો કોઈ ગુનો બની શકે નહીં. ઈરાદો જે મનની સ્થિતિ છે તે ચોક્કસ પ્રત્યક્ષ પુરાવા દ્વારા સાબિત થઈ શકતો નથી, હકીકત તરીકે તે ફક્ત અન્ય પરિબળો પરથી શોધી અથવા અનુમાન કરી શકાય છે. ઉપયોગમાં લેવાયેલા

હથિયારનું સ્વરૂપ, જે જગ્યાએ ઈજાઓ પહોંચાડવામાં આવી હતી તે સ્થળ, ઈજાઓનું સ્વરૂપ અને જે સંજોગોમાં બનાવ બન્યો તે કેટલાક સંબંધિત વિચારણાઓ હોઈ શકે છે. રેકર્ડ પરના પુરાવા પરથી, જ્યાં ફરિયાદપક્ષ ફક્ત એ સાબિત કરવામાં સક્ષમ રહ્યો છે કે ગ્રામજનોને આડેધડ ગોળીબારથી ઈજાઓ થઈ હતી અને તે એક ખુલ્લો વિસ્તાર હતો જેમાં ઈજાગ્રસ્તોમાંથી કોઈ નજીક નહોતું, ત્યાં આવી ઈજાઓ પહોંચાડવાના ઈરાદાના પુરાવાનો સંપૂર્ણ અભાવ છે કે જેના માટે આરોપી વ્યક્તિઓ પરશુરામ અને બિશ્રામને આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવી શકાયા હોત. ગ્રામજનોને થયેલી ઈજાઓનું સ્વરૂપ સાદું છે. કોઈપણ સાક્ષીએ એવું જણાવ્યું નથી કે ઈજા પહોંચાડનાર અગ્નિશસ્ત્રનો ઉપયોગ કોઈપણ ચોક્કસ આરોપી દ્વારા તેમને ઈજા પહોંચાડવા માટે કરવામાં આવી રહ્યો હતો. વાસ્તવમાં ઈજાગ્રસ્તોએ આરોપી વ્યક્તિઓમાંથી કોઈને પણ અગ્નિશસ્ત્રોનો ઉપયોગ કરતા જોયા નથી. જે અંતરેથી સદર બંને આરોપીઓએ ગોળીબાર કર્યો હતો તે અંતર વિશે કોઈ પુરાવો નથી. ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ એકમાત્ર પુરાવો પરશુરામ અને બિશ્રામ દ્વારા કરવામાં આવેલ આડેધડ ગોળીબાર છે જેના કારણે ગ્રામજનોને સાદી ઈજાઓ થઈ છે. ઈજાગ્રસ્ત ગ્રામજનો પૈકી, માત્ર પી.ડબલ્યુ. ૧ અને ડી.ડબલ્યુ. ૧ ની તપાસ કરવામાં આવી હતી. આમ આ

પુરાવો હત્યા કરવા અથવા તે તરફ કોઈ કૃત્ય કરવા માટે આરોપી વ્યક્તિઓનો ઈરાદો અથવા જાણકારી બનાવતો નથી. પુરાવો ફક્ત એ દર્શાવે છે કે ગ્રામજનોને સાદી ઈજાઓ થઈ છે. આ સંજોગોમાં, અમે પરશુરામ અને બિશ્રામને આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૭ હેઠળ નિર્દોષ છોડી મૂકીએ છીએ.”

૧૩. ફરિયાદી આરોપીને સજા કરાવવામાં હિત ધરાવતા હતા. બેચરાજી પોલીસ સ્ટેશનના નિયંત્રણ હેઠળ હોમગાર્ડ તરીકે સેવા આપતા હોવાથી, તેઓ બેચરાજી પોલીસની સૂચના હેઠળ કામ કરતા હતા, જે પોલીસ સ્ટેશને આરોપી સામે પાસાની કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી, અને સંભવતઃ રાજકીય પ્રભાવના કારણે ગોધરા કાંડ પછી આરોપી સામે કેસ દાખલ કરી શક્યું ન હતું. જો ફરિયાદીના કથન પર વિશ્વાસ કરવો હોય તો તેવા વ્યક્તિઓ પાસેથી સ્વતંત્ર સમર્થનની જરૂર પડશે, જેઓ આરોપીના રાજકીય કદ અને ફરિયાદીના નોકરીના દરજ્જાથી પ્રભાવિત ન રહ્યા હોય.

૧૪. ફરિયાદીની ઉલટતપાસમાં એ હકીકત રેકર્ડ પર આવી હતી કે જ્યારે તેઓ જશવંતસિંહની દુકાનના ઓટલા પર હતા ત્યારે તેમની સાથે શેરીના સહ-રહેવાસી ધર્મેન્દ્રસિંહ અને સમતસિંહ હતા, તેઓ વાતચીત કરી રહ્યા હતા. આ બે વ્યક્તિઓ આ બનાવના નજરે જોનાર સાક્ષી હોઈ શક્યા હોત. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી તરીકે તેમાંથી કોઈની પણ તપાસ કરવામાં આવી નથી.

૧૪.૧ બનાવનું સ્થળ, ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ જાહેર રસ્તો હતો, જે બસ સ્ટેન્ડ તરફ જતો હતો, તે સ્થળની આસપાસ દુકાનો અને રહેણાંક મકાનો હતા.

૧૪.૨ ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ, પ્રવીણસિંહ જગતસિંહ સોલંકી (પી.ડબલ્યુ. ૫) અને જલામસિંહ બનાવના સ્થળે આવ્યા હતા. બનાવનો સમયગાળો આશરે દસ મિનિટનો હતો, અને તે સમયગાળા દરમિયાન તેમના સિવાય અન્ય કોઈને ઈજા થઈ ન હતી. બનાવ પછી, લગભગ પચાસ જેટલા લોકો ત્યાં એકઠા થઈ ગયા હતા.

૧૪.૩ સાક્ષી તરીકે ફરિયાદીએ એ સૂચન નકારી કાઢ્યું હતું કે ઘણા લોકોએ તેમને છોડાવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, જ્યારે સ્વેચ્છાએ જણાવ્યું કે તેમને છોડાવવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નહોતો.

૧૪.૪ કલારી ગામથી બેચરાજીનું અંતર આશરે ૪ કિ.મી. નું હતું. બેચરાજી સામુહિક આરોગ્ય કેન્દ્ર ખાતે તેઓ ૧૨:૪૫ વાગ્યે પહોંચ્યા હતા. તેમણે બનાવ અંગે પોલીસને જાણ કરી ન હતી. તેમની ફરિયાદ નોંધવા માટે પોલીસ બપોરે આશરે ૧:૩૦ વાગ્યે આવી હતી. પોલીસ સબ-ઇન્સ્પેક્ટર ઝાલા પોતે તેમની ફરિયાદ લેવા આવ્યા હતા.

૧૫. ઉલટતપાસમાં નોંધાયેલ પુરાવો દર્શાવે છે કે બનાવ વખતે આરોપી ગામની બહાર રહેતા હતા, ફરિયાદીએ ગામની બહાર બસ-સ્ટેન્ડની બાજુમાં આરોપીના રહેણાંક સ્થળનું વર્ણન કર્યું હતું.

૧૫.૧ ઉલટતપાસમાં એવો બચાવ લેવામાં આવ્યો હતો કે આરોપી પોતાના ઘરેથી આવી રહ્યા હતા, જેને ફરિયાદીએ સમર્થન આપ્યું હતું. પરંતુ એ સૂચન નકારી કાઢ્યું હતું કે તે સમયે ફરિયાદીએ આરોપીને કટાક્ષમાં પ્રશ્ન કર્યો હતો કે દરબાર ગામ છોડીને બહાર કેમ જતા રહ્યા છે. ફરિયાદીએ એ પણ ઇનકાર કર્યો હતો કે તે કારણસર તેમની વચ્ચે બોલાચાલી થઈ હતી, અને તેથી આસપાસના વિસ્તારના લોકો ત્યાં એકઠા થયા હતા. તેમણે એ પણ નકારી કાઢ્યું હતું કે ઝઘડો શાંત પાડવા માટે લોકો એકબીજાને ખેંચતા હતા અને એ સૂચન નકારી કાઢ્યું હતું કે તે સમયે તેઓ ઓટલા પરથી પડી જતાં તેમને ઈજાઓ થઈ હતી.

૧૫.૨ આગળની ઉલટતપાસમાં, ફરિયાદી સમક્ષ એવું સૂચન મૂકવામાં આવ્યું હતું કે દાતરડાથી કોઈ ઈજા થઈ નહોતી અને પી.એસ.આઈ. ઝાલા સાથેના તેમના સારા સંબંધોના કારણે આરોપીને ખોટી રીતે સંડોવવા માટે ફરિયાદ આપવામાં આવી છે, અને આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૭ હેઠળ ખોટો કેસ નોંધાવ્યો છે. ફરિયાદીએ ઉલટતપાસ દરમિયાન બનાવ વખતે રાશુજી, પ્રવીણસિંહ અને જલામસિંહની હાજરીની પુનઃ પુષ્ટિ કરી હતી.

૧૬. ફરિયાદીના ભાઈ રાશુજીની પી.ડબલ્યુ. ૧૩ તરીકે તપાસ કરવામાં આવી હતી. પ્રવીણસિંહની પી.ડબલ્યુ. ૫ તરીકે તપાસ કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદીએ પોતાના પુરાવામાં જણાવ્યું હતું કે જ્યારે તેઓ ઓટલા પર બેઠા હતા ત્યારે ધર્મેન્દ્રસિંહ અને જલામસિંહ તેમની સાથે વાતચીત કરી રહ્યા હતા. ફરિયાદપક્ષે તે બંનેને તપાસવાનું યોગ્ય માન્યું ન હતું જ્યારે પી.ડબલ્યુ. ૫ –

પ્રવીણસિંહે ફરિયાદીના કથનને સમર્થન આપ્યું ન હતું. સાક્ષી ધર્મેન્દ્રસિંહ અને જલામસિંહ, જેઓ તે સમયે ફરિયાદી ઓટલા પર બેઠા હતા ત્યારે ફરિયાદી સાથે હતા, તેઓ બનાવના વાસ્તવિક નજરે જોનાર સાક્ષીઓ હતા.

૧૬.૧ પી.ડબલ્યુ. ૫ – પ્રવીણસિંહ જગતસિંહ સોલંકીની બનાવના નજરે જોનાર સાક્ષી તરીકે તપાસ કરવામાં આવી હતી, ફરિયાદપક્ષને તેમના પુરાવાથી સમર્થન ન મળતાં તેમને પક્ષપલટો કરનાર (હોસ્ટાઈલ) જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા.

૧૬.૨ પી.ડબલ્યુ. ૫ ના પુરાવા મુજબ, બનાવ બપોરે બન્યો હતો. પોતાના ખેતરેથી તેઓ કલારી ગામે પોતાના ઘર તરફ જઈ રહ્યા હતા. તેમણે કલારી ગામની વચ્ચે, જસુજી પરાગજીની દુકાન પાસે ૫૦ થી ૬૦ લોકોનું ટોળું જોયું. સાક્ષીના જણાવ્યા મુજબ કોઈ તકરારના કારણે ત્યાં ટોળું એકઠું થયું હતું. તકરાર છત્રસિંહ અને સુરસંગજી શિવાજી, એટલે કે ફરિયાદી અને આરોપી વચ્ચે હતી. સાક્ષીને તકરારના કારણની કોઈ જાણકારી નથી. સાક્ષીએ જણાવ્યું કે તેમણે બનાવ જોયો ન હતો. તેમણે છત્રસિંહને કોઈ ઈજા થયેલી જોઈ ન હતી. પાછળથી તેમને જાણવા મળ્યું કે છત્રસિંહને દવાખાને લઈ જવામાં આવ્યા હતા. પોલીસે તેમનું નિવેદન નોંધ્યું હતું. તેમણે માત્ર ટોળામાં લોકોને જોયા હતા, અને ટોળામાં આરોપી સુરસંગજીને જોયા ન હતા. તેઓ સુરસંગજીને ઓળખે છે, કારણ કે તેઓ તેમના ગામના હતા. ઉલટતપાસમાં સાક્ષીએ જણાવ્યું કે જ્યારે તેઓ બનાવના સ્થળે ગયા ત્યારે તેમણે માત્ર ટોળું જોયું હતું અને રાશુજી – પી.ડબલ્યુ. ૧૩ તેમની સાથે હતા.

૧૬.૩ જોકે સાક્ષીને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા, તેમ છતાં પુરાવાની મૂલવણી માટે તેમની નોંધાયેલી જુબાની ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે. સાક્ષી તરીકે પી.ડબલ્યુ. પ એ ખૂબ જ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે તેમણે ફરિયાદી છત્રસિંહને ઈજા થતાં જોઈ ન હતી. ફરિયાદી અને આરોપી વચ્ચે તકરારનો કોઈ ઈનકાર નથી. ત્યાં ૫૦ થી ૬૦ લોકોનું ટોળું હતું. જ્યારે આ સાક્ષીએ ફરિયાદીને કોઈ શારીરિક ઈજા જોઈ ન હતી, અને જ્યારે ધર્મેન્દ્રસિંહ અને જલામસિંહ, જોકે ફરિયાદી કહે છે કે આરોપી તે સ્થળે આવ્યા તે પહેલાં પણ તેઓ તેમની સાથે હાજર હતા, અને જ્યારે તેઓની તપાસ કરવામાં આવી નથી અને જ્યારે સાક્ષી પી.ડબલ્યુ. પ ફરિયાદીને કથિત ઈજાને સમર્થન આપતા નથી, ત્યારે ફરિયાદપક્ષનો કેસ શંકાસ્પદ બને છે, તે હકીકત સાથે જોડાઈને કે ઉપયોગમાં લેવાયેલા કથિત હથિયારના સંબંધમાં ડોક્ટરનો તબીબી પુરાવો ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપતો નથી. દાતરડા વડે માથા પર થયેલી ઈજા પી.ડબલ્યુ. પ અને બંને તબીબોના પુરાવાથી સાબિત થતી નથી.

૧૭. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય વિ. હરિ ચંદ, (૨૦૦૯) ૧૩ એસ.સી.સી. ૫૪૨ ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે કાયદાની સ્થિતિનો પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો અને નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

“૧૩. ... કોઈપણ સંજોગોમાં જ્યાં સુધી મૌખિક પુરાવો તબીબી પુરાવા સાથે સંપૂર્ણપણે મેળ ન ખાતો હોય, ત્યાં સુધી તેને પ્રાધાન્ય મળે છે.”

૩૯. આમ, જ્યાં તબીબી પુરાવા અને નજરે જોનારના પુરાવા વચ્ચે વિરોધાભાસ હોય તેવા કેસોમાં કાયદાની સ્થિતિ એ અસર સાથે સ્પષ્ટ કરી શકાય છે કે જોકે સાક્ષીની નજરે જોનાર જુબાનીનું તબીબી પુરાવાની સરખામણીએ વધુ પુરાવાકીય મૂલ્ય હોય છે, પરંતુ જ્યારે તબીબી પુરાવો નજરે જોનાર જુબાનીને અસંભવિત બનાવે છે, ત્યારે તે પુરાવાની મૂલવણીની પ્રક્રિયામાં એક સંબંધિત પરિબલ બને છે. જોકે, જ્યાં તબીબી પુરાવો એટલી હદ સુધી જાય છે કે તે નજરે જોનાર પુરાવો સાચો હોવાની તમામ શક્યતાઓને સંપૂર્ણપણે નકારી કાઢે છે, ત્યાં નજરે જોનાર પુરાવા પર અવિશ્વાસ કરી શકાય છે.

૧૮. પી.ડબલ્યુ. ૫ એ જણાવ્યું હતું કે રાશુજી – પી.ડબલ્યુ. ૧૩ તેમની સાથે હતા. પી.ડબલ્યુ. ૧૩ ફરિયાદીના ભાઈ છે. જુબાનીમાં નોંધાયું હતું કે તેઓ ત્રણ ભાઈઓ હતા, જેમાં સૌથી મોટા ફરિયાદી હતા.

૧૯. ભાસ્કરરાવ વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, (૨૦૧૮) ૬ એસ.સી.સી. ૫૯૧ ના કેસમાં, નજીકના સગા સાક્ષી, પક્ષપાતી અને હિત ધરાવતા સાક્ષીના પુરાવાની મૂલવણી કરતી વખતે નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:

૩૨. ... સગા સાક્ષીના પુરાવાની મૂલવણી સંબંધિત કાયદાનું પુનરાવર્તન કરવું ફાયદાકારક રહેશે. દલીપ સિંહ વિ. પંજાબ રાજ્ય [દલીપ સિંહ વિ. પંજાબ રાજ્ય, (૧૯૫૩) ૨ એસ.સી.સી. ૩૬ :

૧૯૫૪ એસ.સી.આર. ૧૪૫ : એ.આઈ.આર. ૧૯૫૩ એસ.સી.
૩૬૪ : ૧૯૫૩ કિ.એલ.જે. ૧૪૬૫] માં, વિવિધ બોક્ષ,
ન્યાયમૂર્તિએ બેંચ વતી કાયદા અંગે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું
હતું:

“૨૬. કોઈ સાક્ષીને સામાન્ય રીતે સ્વતંત્ર ગણવામાં આવે છે
સિવાય કે તે એવા સ્ત્રોતોમાંથી આવતા હોય કે જે દૂષિત
હોવાની સંભાવના હોય અને સામાન્ય રીતે તેનો અર્થ એ થાય
છે કે સિવાય કે સાક્ષી પાસે આરોપીને ખોટી રીતે સંડોવવાની
ઈચ્છા રાખવાનું કોઈ કારણ હોય, જેમ કે દુશ્મનાવટ. સામાન્ય
રીતે, નજીકનો સગો વાસ્તવિક ગુનેગારને બચાવનાર અને
નિર્દોષ વ્યક્તિને ખોટી રીતે સંડોવનાર છેલ્લો વ્યક્તિ હશે. એ
સારું છે કે જ્યારે લાગણીઓ તીવ્ર હોય અને દુશ્મનાવટનું
અંગત કારણ હોય, ત્યારે ગુનેગારની સાથે જેની સામે સાક્ષીને
અદાવત હોય તેવી નિર્દોષ વ્યક્તિને પણ ખેંચી લાવવાનું
વલણ હોય છે, પરંતુ આવી ટીકા માટે પાયો નાખવો આવશ્યક
છે અને માત્ર સંબંધની હકીકત પાયો બનવાથી દૂર રહીને
ઘણીવાર સત્યની ચોક્કસ બાંધધરી હોય છે. જોકે, અમે કોઈ
વ્યાપક સામાન્યીકરણ કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા નથી. દરેક
કેસનો નિર્ણય તેની પોતાની હકીકતો પર થવો જોઈએ. અમારા
અવલોકનો ફક્ત તે બાબતનો સામનો કરવા માટે કરવામાં

આવ્યા છે જે ઘણીવાર અમારી સમક્ષના કેસોમાં વિવેકના સામાન્ય નિયમ તરીકે આગળ મૂકવામાં આવે છે. આવો કોઈ સામાન્ય નિયમ નથી. દરેક કેસ તેની પોતાની હકીકતો સુધી સીમિત અને તેના દ્વારા સંચાલિત હોવો જોઈએ.”

૩૩. મસલતી વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય [મસલતી વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય, (૧૯૬૪) ૮ એસ.સી.આર. ૧૩૩ : એ.આઈ.આર. ૧૯૬૫ એસ.સી. ૨૦૨ : (૧૯૬૫) ૧ ક્રિ.એલ.જે. ૨૨૬] માં, આ અદાલતની પાંચ જજોની બેંચે સ્પષ્ટપણે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“૧૪. ... તેમાં કોઈ શંકા નથી કે જ્યારે ફોજદારી અદાલતે પક્ષપાતી અથવા હિત ધરાવતા સાક્ષીઓ દ્વારા આપવામાં આવેલા પુરાવાની મૂલવણી કરવાની હોય, ત્યારે તેણે આવા પુરાવાને તોળવામાં ખૂબ કાળજી રાખવી પડે છે. પુરાવામાં વિસંગતતાઓ છે કે નહીં; પુરાવો અદાલતને સાચો લાગે છે કે નહીં; પુરાવા દ્વારા જાહેર કરાયેલી વાર્તા સંભવિત છે કે નહીં, તે તમામ બાબતો છે જેને ધ્યાનમાં લેવી આવશ્યક છે. પરંતુ અમે વિચારીએ છીએ કે સાક્ષીઓ દ્વારા આપવામાં આવેલ પુરાવો માત્ર એ આધારે નકારી કાઢવો જોઈએ કે તે પક્ષપાતી અથવા હિત ધરાવતા સાક્ષીઓનો પુરાવો છે તેવી દલીલ કરવી

ગેરવાજબી ગણાશે. ઘણીવાર, જ્યાં ગામડાઓમાં જૂથબંધી પ્રવર્તતી હોય અને આવા જૂથો વચ્ચેની દુશ્મનાવટના પરિણામે હત્યાઓ થતી હોય, ત્યાં ફોજદારી અદાલતોએ પક્ષપાતી પ્રકારના પુરાવા સાથે કામ પાર પાડવું પડે છે. માત્ર પક્ષપાતી હોવાના એકમાત્ર આધારે આવા પુરાવાને યાંત્રિક રીતે નકારી કાઢવાથી અનિવાર્યપણે ન્યાયની નિષ્ફળતા તરફ દોરી જશે. કેટલા પુરાવાની મૂલવણી કરવી જોઈએ તે અંગે કોઈ સ્પષ્ટ અને કડક નિયમ બનાવી શકાય નહીં. આવા પુરાવા સાથે કામ કરતી વખતે ન્યાયિક અભિગમ સાવચેત હોવો જોઈએ; પરંતુ એવી દલીલ સ્વીકારી શકાય નહીં કે આવો પુરાવો પક્ષપાતી હોવાના કારણે નકારી કાઢવો જોઈએ.”

૩૫. છેલ્લો કેસ જેને આપણે ધ્યાને લેવાની જરૂર છે તે નામદેવ વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય (૨૦૦૭) ૧૪ એસ.સી.સી. ૧૫૦ નો છે, જેમાં આ અદાલતે અગાઉના ચુકાદાઓનું અવલોકન કર્યા પછી નીચે મુજબની રીતે કાયદાનો સારાંશ આપ્યો છે:

“૩૮. ... એ સ્પષ્ટ છે કે નજીકના સગાને “હિત ધરાવતા” સાક્ષી તરીકે દર્શાવી શકાય નહીં. તેઓ “કુદરતી” સાક્ષી છે. તેમ છતાં, તેમના પુરાવાની કાળજીપૂર્વક ચકાસણી થવી જોઈએ. જો આવી ચકાસણી પર, તેમનો પુરાવો આંતરિક રીતે

વિશ્વસનીય, સ્વાભાવિક રીતે સંભવિત અને સંપૂર્ણ
વિશ્વાસપાત્ર જણાય, તો આવા સાક્ષીની “એકમાત્ર” જુબાની
પર દોષસિદ્ધિ આધારિત હોઈ શકે છે. મૃતક અથવા ભોગ
બનનાર સાથે સાક્ષીનો નજીકનો સંબંધ તેમના પુરાવાને નકારી
કાઢવાનું કોઈ કારણ નથી. તેનાથી વિપરીત, મૃતકના નજીકના
સગા સામાન્ય રીતે વાસ્તવિક ગુનેગારને છોડી દેવા અને કોઈ
નિર્દોષ વ્યક્તિને ખોટી રીતે સંડોવવા માટે સૌથી વધુ
અનિચ્છુક હશે.”

૨૦. બનાવ અંગે, પી.ડબલ્યુ. ૧૩ તરીકે ભાઈએ જણાવ્યું હતું કે જ્યારે તેઓ
ગામ તરફ આવી રહ્યા હતા, ત્યારે તેમણે સોલંકી સુરસંગજી શિવાજીને પોતાના
હાથમાં દાતરડું લઈને જોયા, જેઓ તેમની આગળ ચાલતા હતા, અને સાક્ષી તે
વખતે પોતાના મિત્ર સુરેશભાઈ સાથે વાતચીત કરી રહ્યા હતા. તે વખતે, તેમના
મોટા ભાઈ છત્રસિંહ ઓટલા પર બેઠા હતા, જેમણે અચાનક બૂમ પાડી. તેમના
ભાઈને દાતરડા વડે માથા પર મારવામાં આવ્યો હતો, તેમના ભાઈ ઓટલા પરથી
નીચે પડી ગયા અને તેમની હાજરીમાં બીજો ઘા પગ પર મારવામાં આવ્યો અને
જ્યારે આરોપી માથા પર ત્રીજો ઘા મારવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા હતા, ત્યારે તેમના
ભાઈએ ઘાનો પ્રતિકાર કરતા પોતાના બંને હાથ ઊંચા કર્યા, અને દાતરડાથી
આંગળી પર ઈજા થઈ.

૨૦.૧ પી.ડબલ્યુ. ૧૩ એ જણાવ્યું કે તે વખતે સોલંકી પ્રવીણસિંહ જગતસિંહ – પી.ડબલ્યુ. ૫ વચ્ચે પડ્યા અને આ સાક્ષી અને જલામસિંહ પણ તેમના ભાઈને બચાવવા માટે વચ્ચે પડ્યા હતા. પી.ડબલ્યુ. ૧૩ ના જણાવ્યા મુજબ, આરોપીએ કહ્યું કે તેઓ ગામના 'દાદા' છે અને તેઓ તે દિવસે ફરિયાદીને ખતમ કરી નાખવાના છે અને તેમને છોડવા કહ્યું. ત્યારપછી, આરોપીના પરિવારના સગા-સંબંધીઓ આવ્યા અને તેમને સમજાવીને આરોપીને દૂર લઈ ગયા.

૨૦.૨ પી.ડબલ્યુ. ૧૩ ત્યારપછી પોતાના ભાઈ જીતેન્દ્રને બોલાવવા ગયા હતા. તેમના પિતા અને અન્ય લોકો ભાઈને સારવાર માટે બેચરાજી હોસ્પિટલ લઈ ગયા હતા. પી.ડબલ્યુ. ૧૩ એ જણાવ્યું કે બનાવનું સ્થળ તેમના દ્વારા પોલીસને બતાવવામાં આવ્યું હતું. સાક્ષીએ કોર્ટમાં દાતરડું અને આરોપીને ઓળખી બતાવ્યા હતા અને એ પણ જણાવ્યું હતું કે તેમના ભાઈનું પેન્ટ જ્યાં ઈજા થઈ હતી તે જગ્યાએ ફાટી ગયું હતું અને લોહીવાળું હતું, શર્ટ પર પણ લોહીના ડાઘ હતા. જ્યારે તેમના ભાઈને સામુહિક કેન્દ્રમાં લઈ જવામાં આવ્યા ત્યારે તેમના માથા પર લાલ રંગનું કપડું બાંધેલું હતું. આ સાક્ષી પી.ડબલ્યુ. ૧૩, ફરિયાદીના સગા ભાઈ હોવાથી નજીકના સગા છે.

૨૧. પી.ડબલ્યુ. ૧૩ એ પોતાની જાતને નજરે જોનાર સાક્ષી તરીકે રજૂ કર્યા છે, આશ્ચર્યજનક રીતે, વચ્ચે પડનાર કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈ ઈજા થઈ નથી. જો આરોપીનો ઈરાદો ફરિયાદીની હત્યા કરવાનો એટલો તીવ્ર હોત; તો તેઓ કોઈપણ ભોગે તેમને છોડત નહીં. પી.ડબલ્યુ. ૫ – પ્રવીણસિંહ, જે વ્યક્તિ ત્યાં

હાજર હતા તેમણે ફરિયાદીને થયેલી ઈજા અંગે કોઈ પુરાવો આપ્યો નથી, બલ્કે તેમણે કહ્યું કે તેમણે કોઈ ઈજા જોઈ નહોતી, ખાસ કરીને દાતરડા વડે તો નહીં જ. પી.ડબલ્યુ. ૫ એ એમ પણ કહ્યું કે પી.ડબલ્યુ. ૧૩ તેમની સાથે હતા, તે સંજોગોમાં પી.ડબલ્યુ. ૫ અને પી.ડબલ્યુ. ૧૩ નું કથન સુસંગત હોવું જોઈતું હતું. જોકે પી.ડબલ્યુ. ૧૩ ત્યાં હતા, છતાં તેમણે પોતાના ભાઈને દવાખાને લઈ જવાની પરવા કરી ન હતી. ભાઈ તરીકે પી.ડબલ્યુ. ૧૩ નું તાત્કાલિક પગલું ઈજાગ્રસ્ત ભાઈને હોસ્પિટલ લઈ જવાનું હોત. ફરિયાદીના પિતા ત્યાં હાજર નહોતા, તો પછી પિતા ફરિયાદીને હોસ્પિટલ કેવી રીતે લઈ ગયા. પી.ડબલ્યુ. ૧૩ એ એવું કહ્યું નથી કે તેમણે પોતાના પિતાને સ્થળ પર બોલાવ્યા હતા, તેના બદલે તેઓ કહે છે કે તેઓ પોતાના ભાઈ જીતેન્દ્રને બોલાવવા ગયા હતા. આમ, પી.ડબલ્યુ. ૧૩ કથિત બનાવ જોયા પછી પણ સ્થળ છોડીને જતા રહ્યા હતા. બનાવના સ્થળે ફરિયાદી અને આરોપી વચ્ચેની તકરારનો પી.ડબલ્યુ. ૫ દ્વારા ઇનકાર કરવામાં આવ્યો નથી. તેથી એવું નથી કે પી.ડબલ્યુ. ૫ બનાવનો સંપૂર્ણ ઇનકાર કરી રહ્યા છે. પી.ડબલ્યુ. ૫ એ તકરાર અને ત્યાં ટોળાની હાજરીનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. પી.ડબલ્યુ. ૫ એ કહ્યું કે તેમણે બનાવ જોયો ન હતો, પરંતુ તેમની જુબાની ત્યાં તેમની હાજરીનો ઇનકાર કરતી નથી, કે પી.ડબલ્યુ. ૧૩ ની હાજરીનો પણ ઇનકાર કરતી નથી.

૨૧.૧ ઉલટતપાસ દ્વારા, બચાવપક્ષે પી.ડબલ્યુ. ૧૩ ના પુરાવા અંગે શંકા ઊભી કરી છે. બનાવ વખતે પી.ડબલ્યુ. ૧૩ મહેસાણા આર્ટસ કોલેજમાં અભ્યાસ કરતા હતા. તેમની કોલેજનો સમય ૧૨:૧૫ થી ૫:૦૦ નો હતો. તેમણે

જાણાવ્યું કે ૧૧:૪૫ વાગ્યે, તેઓ કોલેજ જવા માટે કલારીથી નીકળતા હતા. ઉલટતપાસમાં બહાર આવ્યું છે કે પી.ડબલ્યુ. ૧૩ બેચરાજી ખાતે હતા, અને ૧૧:૩૦ વાગ્યે, તેઓ બસ-સ્ટોપથી કલારી આવવા માટે બેચરાજીથી નીકળ્યા હતા. બંને સ્થળો વચ્ચેનું અંતર ૫ કિ.મી. નું હતું, અને બસનું પહેલું સ્ટોપ કલારી હતું.

૨૧.૨ આ બનાવ બપોરે ૧૨ વાગ્યાનો છે. ૧૧:૩૦ કલાકે, પી.ડબલ્યુ. ૧૩ બેચરાજી ખાતે હતા. તેમની આગળની ઉલટતપાસ દર્શાવે છે કે તેઓ જાણતા નથી કે આરોપી સુરસંગજીએ તેમને જોયા હતા કે નહીં. આરોપીએ તેમની સાથે વાત કરી નહોતી. પી.ડબલ્યુ. ૧૩ એ જાણાવ્યું કે તેઓ મિલની સામે ઊભા હતા અને તેઓ ત્યાં પાંચ મિનિટ ઊભા રહ્યા, અને તે વખતે ફરિયાદી છત્રસિંહ જમીન પર સૂતેલા હતા. તેમણે પોતાના ભાઈને મારેલો પહેલો ઘા જોયો ન હતો. બનાવ પહેલાં આરોપીએ પોતાના ભાઈને ગાળો આપતા પણ તેમણે સાંભળ્યા ન હતા. તેમની આગળની જુબાની નોંધે છે કે બનાવનું સ્થળ જાહેર રસ્તો હતો. તેઓ પોતાના ભાઈને બચાવવા માટે વચ્ચે પડ્યા ન હતા. તેમને ઈજા થઈ ન હતી. સાક્ષીના જણાવ્યા મુજબ, દાતરડું સીધું હતું અને ઘા જોરદાર હતો.

૨૧.૩ તેઓ લગભગ ૨૫ થી ૪૦ મીટર દૂર હતા અને જ્યારે પગ પર ઘા મારવામાં આવ્યો ત્યારે તેઓ ૪ થી ૫ ફૂટના અંતરે હતા. બનાવ વખતે, આ સાક્ષીના જણાવ્યા મુજબ ૫૦ થી ૧૦૦ લોકોનું ટોળું હતું. સાક્ષીએ સ્પેરછાએ

જાણાવ્યું કે લોકો બચાવવા માટે વચ્ચે પડ્યા ન હતા. તેમણે બનાવ અંગે પોલીસને જાણ કરી ન હતી.

૨૧.૪ ફરિયાદીના ભાઈ તરીકે આ સાક્ષી એવા વ્યક્તિ જણાતા નથી જેમણે આ બનાવ જોયો હોય. તેઓ બસ દ્વારા બેચરાજીથી કલારી મુસાફરી કરી રહ્યા હતા. તેમનો પુરાવો એક હિત ધરાવતી વ્યક્તિનો છે, જે આધાર રાખવા માટે અવિશ્વાસપાત્ર બને છે.

૨૨. ઉપર જણાવેલા સાક્ષીઓનો પુરાવો એવો નિષ્કર્ષ કાઢે છે કે ફરિયાદી અને આરોપી વચ્ચે તકરાર હતી, પરંતુ ખરી અદાવત પોલીસ અને આરોપી વચ્ચે હોવાનું જણાય છે. પોલીસ આરોપીને જેલના સળિયા પાછળ ધકેલવા માંગતી હતી, અને તે જ ગામના ફરિયાદી બેચરાજી તાલુકા હોમગાર્ડ યુનિટમાં નોકરી કરતા હોવાથી સીધા પોલીસની સૂચના હેઠળ કામ કરતા હતા. તપાસ કરનાર અમલદારે તડીપારની પ્રક્રિયા શરૂ કરી હતી, આરોપી ગામની બહાર રહેતા હતા. તકરારનું કારણ જે બહાર આવે છે તે એ છે કે ફરિયાદી અને આરોપી બંને એકબીજાને ગામના 'દાદા' કહેતા હતા. ગોધરા કાંડની અસરનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં હાલના આરોપીને આરોપી બનાવી શકાય ન હતા. તપાસ કરનાર અમલદાર જેમને અદાવત હોવાનું જણાય છે તે પી.ડબલ્યુ. ૧૪ – રણજીતસિંહ પ્રતાપસિંહ ઝાલા હતા, તેમની જુબાની દર્શાવે છે કે તારીખ ૧૨.૧૦.૨૦૦૨ ના રોજ, તેઓ બેચરાજી પોલીસ સ્ટેશનમાં પોલીસ સબ-ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને તેમની ફરજના સમય દરમિયાન,

તેમને બેચરાજી ખાતેના સામુહિક આરોગ્ય કેન્દ્રમાંથી ડોક્ટર ગોસ્વામી (પી.ડબલ્યુ. ૧) દ્વારા કલારીના સોલંકી છત્રસિંહ નરસંગજીને તકરારમાં ઈજા પહોંચવા અંગે ટેલિફોનિક વર્ધી મળી હતી. પી.ડબલ્યુ. ૧૪ હોસ્પિટલ ગયા અને ડોક્ટર મારફતે ઈજાગ્રસ્તને મળ્યા અને ફરિયાદ આંક ૧૭ નોંધી. ફરિયાદ બેચરાજી પોલીસ સ્ટેશનમાં ફર્સ્ટ-સી.આર. નં. ૯૦/૦૨ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી અને સોંપણી હુકમ, આંક ૩૫ દ્વારા પી.ડબલ્યુ. ૧૪ એ તપાસ સંભાળી હતી. પોલીસ સ્ટેશને ફરિયાદ મોકલવાની યાદી આંક ૪૨ પર રજૂ કરવામાં આવી હતી.

૨૩. તપાસ કરનાર અમલદારે જણાવ્યું હતું કે બનાવના સ્થળનું પંચનામું આંક ૨૪ તે જ દિવસે કરવામાં આવ્યું હતું. તપાસ કરનાર અમલદારના જણાવ્યા મુજબ પંચનામું પંચો દ્વારા નોંધવામાં આવ્યું હતું, પંચ જીલુજી પ્રતાપજી સોલંકી – પી.ડબલ્યુ. ૬ ની આંક ૨૩ પર તપાસ કરવામાં આવી હતી, જોકે તેમની જુબાની દર્શાવે છે કે તેઓએ ફક્ત તૈયાર પંચનામા પર સહી કરી હતી. પી.ડબલ્યુ. ૬ તેમના ભત્રીજા અભેસિંહ ભીખાજી સાથે હતા, જેઓ આંક ૨૪ ના અન્ય પંચ છે. પી.ડબલ્યુ. ૬ એ જુબાની આપી હતી કે પોલીસે રસ્તા પર તેમની સહી લીધી હતી, પોતાની સહી ઓળખવા સિવાય પી.ડબલ્યુ. ૬ બીજી કોઈ વાત જાણતા નથી.

૨૩.૧ ઉલટતપાસમાં, પી.ડબલ્યુ. ૬ એ રાશુજી નરસંગજી સોલંકી (પી.ડબલ્યુ. ૧૩) એ બનાવનું સ્થળ બતાવ્યું હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

૨૪. આંક ૨૪ નું અવલોકન કરતાં જણાય છે કે દરબાર જશવંતજી પરાગજીની પશ્ચિમ તરફનું બારણું ધરાવતી દુકાન બંધ હતી. આગળની બાજુએ સિમેન્ટનો ઓટલો અને પગથિયાં હતાં. ગામનો સી.સી. રોડ ઉત્તર-દક્ષિણ દિશાનો હતો. જ્યારે નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું ત્યારે લોહીના કોઈ નોંધપાત્ર ચિહ્નો ન હતા. જે કારણ નોંધવામાં આવ્યું હતું તે જાહેર રસ્તો હોવાથી લોકોની અવરજવરનું ઊંચું પ્રમાણ અને પશુઓની અવરજવરનું હતું. આ સ્થળ બે બંધ રહેલાંક મકાનોને અડીને આવેલું હતું, અને અન્ય બે મકાનો નોંધાયા હતા. ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ દાતરડાથી પ્રથમ ઘા ઓટલા પર માથા પર મારવામાં આવ્યો હતો. પંચનામામાં સિમેન્ટના ઓટલાની નોંધ છે જ્યારે લોહીના ડાઘનો કોઈ ઉલ્લેખ નથી. ઓટલા પર કોઈ લોહી છંટાણેલું મળ્યું ન હતું. જો ઓટલા પર દાતરડા વડે માથા પર ઘા મારવામાં આવ્યો હોત, તો ચોક્કસપણે ઓટલા પર લોહી હોત.

૨૫. પી.ડબલ્યુ. ૭ – બળવંતજી મોબુજી સોલંકીને બેચરાજી પોલીસ સ્ટેશને બોલાવવામાં આવ્યા હતા, જેઓ આંક ૨૬ પર હથિયારની શોધના પંચનામાના પંચ છે. તેમણે જુબાની આપી હતી કે પોલીસે તેમની સહી લીધી હતી અને તેમણે સ્વેચ્છાએ જણાવ્યું હતું કે પોલીસે તેમની સહી ક્યાં લીધી હતી તે તેમને યાદ નથી. સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે આરોપીએ તેમની હાજરીમાં કોઈ દાતરડું રજૂ કર્યું ન હતું અને તેમણે બનાવ જોયો ન હતો. સાક્ષીએ પક્ષપલટો કર્યો હતો જેથી ફરિયાદપક્ષ દ્વારા તેમની ઉલટતપાસ કરવામાં આવી હતી. પંચે ગામના ત્રણ રસ્તા પરથી આરોપીનું જીપમાંથી નીચે ઉતરવું અને ઝાડી માંથી દાતરડું કાઢીને રજૂ કરવાના બનાવનો ઇનકાર કર્યો હતો.

૨૬. અન્ય પંચ, જગતસિંહ જવાનજી સોલંકી, પી.ડબલ્યુ. ૮ તરીકે પણ પંચનામું, આંક ૨૬ ને સમર્થન આપ્યું ન હતું. તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેમણે પોલીસ સ્ટેશને પોતાની સહી કરી હતી, જ્યારે તેમણે ત્યાં આરોપીને જોયા ન હતા અને તેમની હાજરીમાં આરોપીએ દાતરડું બતાવ્યું હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

૨૬.૧ ગુજરાત રાજ્ય વિ. ઇબ્રાહિમ સાલુ કોળી, ૧૯૯૪ (૧) જી.એલ.આર. ૨૭૯ ના કેસમાં, પંચનામાના સંબંધમાં પંચો અને પોલીસના પુરાવાકીય મૂલ્ય અંગેનો કાયદો નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યો છે:

“કોઈ કાયદો એવી જોગવાઈ કરતો નથી કે માત્ર પંચો ફરિયાદપક્ષને સમર્થન આપતા નથી તેથી પોલીસ અધિકારીના પુરાવાને આપોઆપ નકારી કાઢવો જોઈએ. અન્ય સાક્ષીઓ દ્વારા સમર્થન એ અલબત્ત મહત્વપૂર્ણ રીતો પેકીની એક છે પરંતુ સમર્થનની અન્ય એક ઓછી મહત્વની ન હોય તેવી રીત પણ છે અને તે રેકર્ડ પર ઉપલબ્ધ કેટલાક આંતરિક પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા દ્વારા છે. જો પોલીસ સાચો રસ દાખવીને ગુનાની સંપૂર્ણ તપાસ કરે, તો પોલીસ અધિકારીના સમાન પુરાવાને સ્વીકારવામાં કંઈ ખોટું નથી. જો પોલીસ નાગરિકોને ખોટી રીતે સંડોવવા નીકળી હોય તો તેના પુરાવાને નકારી કાઢવો જોઈએ, પરંતુ આ બાબત ઉલટતપાસ અને સંલગ્ન સંજોગો પરથી સ્પષ્ટ થવી જોઈએ. તેથી હિત ધરાવતા સાક્ષીઓનું લેબલ લગાવીને પોલીસના પુરાવાને ફેંકી શકાય નહીં. પંચો અને પંચનામાની જરૂરિયાત ન્યાયિક

અંતરાત્માને સંતોષવા માટે જરૂરી સમર્થનના હેતુ માટે છે. ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન ન આપવા માટે પંચો પાસે પોતાના કારણો હોઈ શકે છે પરંતુ અદાલતોએ વ્યવહારુ અભિગમ અપનાવવો જોઈએ અને જો પોલીસ અધિકારી તદ્દન વિશ્વાસપાત્ર જણાય તો તેમના પુરાવાને નકારી કાઢવો જોઈએ નહીં. જ્યાં પંચો ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપતા નથી તેવા કેસોમાં અદાલતોની ભૂમિકા સમજાવવામાં આવી છે, સજા લાદતી વખતે દયા એવી રીતે લંબાવી શકાય નહીં જે આખરે દોષસિદ્ધિની અસર અને દંડશાસ્ત્રના અવરોધક ઉદ્દેશ્યને મંદ કરી દે. ”

૨૭. પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ હેઠળ પરિકલ્પિત કર્યા મુજબ આરોપીની નિશ્ચા થી ગુનાહિત હકીકતની શોધખોળના પુરાવા પર અદાલત સુરક્ષિત રીતે વિશ્વાસ કરી શકે તે માટે, એ જરૂરી છે કે આરોપીને આભારી ચોક્કસ શબ્દો, તેના દ્વારા કરવામાં આવેલા નિવેદન તરીકે, રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવે અને, આ હેતુ માટે પંચ સાક્ષીઓ તેમજ તપાસ અધિકારી તેમના પુરાવામાં માત્ર એટલું જ કહેવાને બદલે કે ગુનાના હથિયારનું ડિસ્કવરી પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું કારણ કે આરોપી ચોક્કસ જગ્યાએથી તે બહાર કાઢવા માટે તૈયાર હતો, પરંતુ ચોક્કસ નિવેદન રજૂ કરવા માટે બંધાયેલા છે.

૨૭.૧ કુલુકુરી કોટ્ટાયા વિ. એમ્પરર, એ.આઈ.આર. ૧૯૪૭ પી.સી. ૬૭ માં, એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૨૭ નો વ્યાપ અને ક્ષેત્ર વિસ્તાર પ્રકાશિત રીતે જણાવવામાં આવ્યા હતા, જે નીચેના શબ્દોમાં લોકસ ક્લાસિકસ બની ગયા છે:

“આ કલમ હેઠળ 'શોધાયેલ હકીકત' ને રજૂ કરાયેલ વસ્તુની સમકક્ષ ગણવી તે ભ્રામક છે; શોધાયેલી હકીકતમાં તે જગ્યાનો સમાવેશ થાય છે જ્યાંથી વસ્તુ રજૂ કરવામાં આવી છે અને આ અંગે આરોપીની જાણકારીનો સમાવેશ થાય છે, અને આપવામાં આવેલી માહિતી સ્પષ્ટપણે આ હકીકત સાથે સંબંધિત હોવી જોઈએ. કસ્ટડીમાં રહેલી વ્યક્તિ દ્વારા આપવામાં આવેલી માહિતી કે 'હું મારા ઘરની છતમાં છુપાવેલ છરી રજૂ કરીશ' તે છરીની શોધ તરફ દોરી જતી નથી; છરીઓ તો ઘણા વર્ષો પહેલાં શોધાઈ ગઈ હતી. તે એ હકીકતની શોધ તરફ દોરી જાય છે કે માહિતી આપનારની જાણકારી મુજબ તેના ઘરમાં છરી છુપાવવામાં આવી છે, અને જો તે છરી ગુનાના આચરણમાં વપરાઈ હોવાનું સાબિત થાય, તો શોધાયેલી હકીકત ખૂબ જ સુસંગત છે. પરંતુ જો નિવેદનમાં 'જેના વડે મેં એ ને છરો માર્યો હતો' એવા શબ્દો ઉમેરવામાં આવે તો આ શબ્દો અગ્રાહ્ય છે કારણ કે તેઓ માહિતી આપનારના ઘરમાં છરીની શોધ સાથે સંબંધિત નથી.”

૨૮. ઉલ્લેખિત પંચોએ પંચનામાને સમર્થન આપ્યું નથી. ઓટલા પર કે પગથિયાં પર કે જાહેર રસ્તા પર લોહીના ડાઘ જોવા મળ્યા ન હતા. દાતરડાની કબજાનું પંચનામું સાબિત થયું ન હતું. કબજે કરાયેલ દાતરડું આરોપીના કહેવાથી હોવાનું સાબિત થયું નથી. તપાસ કરનાર અમલદાર, પી.ડબલ્યુ. ૧૪ ના જણાવ્યા મુજબ, તારીખ ૧૨.૧૦.૨૦૦૨ ના રોજ આરોપીની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને તારીખ ૧૩.૧૦.૨૦૦૨ ના રોજ આરોપીએ ગુનામાં

વપરાયેલ જીવલેણ હથિયાર દાતરડું બતાવવાની સ્વેચ્છાએ તૈયારી દર્શાવી હતી, તેથી આરોપી તેમને તે જગ્યાએ લઈ ગયા, અને ઝાડીઓમાંથી આરોપીએ વાંસના હાથાવાળું દાતરડું રજૂ કર્યું હતું, અને તે મુજબ આંક ૨૬ નું પંચનામું કરવામાં આવ્યું હતું, જેનો બંને પંચોએ ઇનકાર કર્યો હતો. એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૨૭ હેઠળ કલ્પના કર્યા મુજબ પંચો તરફથી કોઈ સમર્થન નથી. તપાસ કરનાર અમલદાર પણ પોતાના પુરાવામાં પોતાના દ્વારા છુપાવવામાં આવેલ કથિત હથિયાર અંગે માહિતી આપવાની ઈચ્છા દર્શાવતા પહેલાં આરોપીના ચોક્કસ ઉચ્ચારણો જણાવી શક્યા નથી. આમ, તપાસ કરનાર અમલદાર કથિત મુદ્દામાલની શોધ સાબિત કરવામાં પણ નિષ્ફળ ગયા છે.

૨૯. તપાસ કરનાર અમલદારે ઈજાગ્રસ્તની શારીરિક સ્થિતિના પંચનામાનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે. આંક ૨૯ નું પંચનામું કરવામાં આવ્યું હતું, જોકે આંક ૨૮ પર પી.ડબલ્યુ. ૯ તરીકે તપાસવામાં આવેલા પંચ ચનુભાઈ પામુભાઈ સોલંકીએ હોસ્પિટલમાં કોઈ પંચનામું કરવામાં આવ્યું હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. તેમના જણાવ્યા મુજબ, પોલીસે પોલીસ સ્ટેશને તૈયાર પંચનામા પર તેમની સહી લીધી હતી. પંચે તેમની હાજરીમાં પોલીસ દ્વારા મુદ્દામાલના કપડાં પેન્ટ, શર્ટ અને રૂમાલ લેવામાં આવ્યા હોવાનો ઇનકાર કર્યો છે. પી.ડબલ્યુ. ૧૦ મતુજી જગાજી સોલંકી આંક ૨૯ ના પંચનામાના અન્ય પંચ હતા. તેમણે પણ ઇનકાર કર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે પોલીસે તૈયાર પંચનામા પર તેમની સહી લીધી હતી. તેમણે પણ ઈજાગ્રસ્ત દ્વારા મુદ્દામાલના કપડાં શર્ટ, પેન્ટ અને રૂમાલ રજૂ કર્યા હોવાનો

ઇનકાર કર્યો હતો, અને ઈજાગ્રસ્તની શારીરિક સ્થિતિનું પંચનામું કરવામાં આવ્યું હોવાનો પણ ઇનકાર કર્યો હતો.

૩૦. જ્યારે કોઈપણ પંચ તપાસ કરનાર અમલદારની તપાસને સમર્થન આપતા નથી, ત્યારે પોલીસ દ્વારા કરવામાં આવેલી તપાસ પણ શંકા ઊભી કરે છે. જ્યારે તપાસ કરનાર અમલદાર હિંત ધરાવતા વ્યક્તિ હોવાનું જણાય છે, જેઓ આરોપી સામે હેતુ ધરાવે છે, ત્યારે સ્વતંત્ર વ્યક્તિના સમર્થન વિના, પોલીસ પર વિશ્વાસ કરી શકાય નહીં.

૩૧. ભાઈ તરીકે પી.ડબલ્યુ. ૧૩ નો પુરાવો દર્શાવે છે કે તેઓ આંશિક રીતે અસત્ય બોલી રહ્યા છે. પી.ડબલ્યુ. ૧૩ ની જુબાની પોતાના હાથમાં દાતરડું લઈને આરોપીને ફરિયાદી તરફ ઉતાવળે ધસી આવતા જોવાની છે, ઉલટતપાસમાં તેમનો પુરાવો સ્પષ્ટ કરે છે કે આ સાક્ષીએ આરોપીને ફરિયાદી પર પહેલો ઘા મારતા જોયો નથી. સાક્ષી કોલેજ જતો વિદ્યાર્થી હતો, એવું જણાય છે કે તેઓ પાસ કઢાવવા માટે બેચરાજી ગયા હતા. બસ દ્વારા મુસાફરીનો સમય અને બનાવનો સમય એકબીજા પર ઓવરલેપ થાય છે, પી.ડબલ્યુ. ૫ જોકે પક્ષપલટો કરનાર સાક્ષી જાહેર થયા હતા તેમણે જણાવ્યું હતું કે પી.ડબલ્યુ. ૧૩ ટોળામાં તેમની સાથે હતા, તો પછી જે પી.ડબલ્યુ. ૫ દ્વારા જોવામાં આવ્યું ન હતું તે પી.ડબલ્યુ. ૧૩ દ્વારા જોવામાં આવ્યું હોવાનું માની શકાય નહીં.

૩૨. પી.ડબલ્યુ. ૫ ના પુરાવા પર સંપૂર્ણ અવિશ્વાસ કરી શકાય નહીં કારણ કે તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેઓ બનાવના સ્થળે હતા. પી.ડબલ્યુ. ૫ ફરિયાદી અને

આરોપી વચ્ચેની તકરારનો ઇનકાર કરતા નથી. પી.ડબલ્યુ. પ દ્વારા બોલાચાલીનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો નથી, પરંતુ પી.ડબલ્યુ. પ ફરિયાદીને કોઈ ઈજા જોવાનો ઇનકાર કરે છે. પી.ડબલ્યુ. પ ના પુરાવાના સંદર્ભમાં, બનાવની વાસ્તવિક ઘટના માટે પી.ડબલ્યુ. ૧૩ નજરે જોનાર સાક્ષી હોવાનું માની શકાય નહીં. ઉલટતપાસ પી.ડબલ્યુ. ૧૩ ની આરોપીને દાતરડા વડે ફરિયાદીને ઈજા પહોંચાડતા જોવાની જુબાની અંગે શંકા ઊભી કરે છે.

૩૨.૧ પી.ડબલ્યુ. પ ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપતા નથી અને પી.ડબલ્યુ. ૧૩ ની જુબાની વાસ્તવિક ઘટના માટે અવિશ્વાસપાત્ર અને અસંભવિત બને છે. પી.ડબલ્યુ. ૧૩ નો પુરાવો સાબિત કરે છે કે તેમણે પહેલો ઘા જોયો ન હતો, તો પછી પી.ડબલ્યુ. ૧૩ નો આરોપીને દાતરડા સાથે ફરિયાદી તરફ ધસી આવતા જોવાનો પુરાવો પણ ખોટો સાબિત થાય છે.

૩૩. હવે આખરી મૂલવણી ખુદ ઈજાગ્રસ્ત – ફરિયાદીના પુરાવાની છે. આરોપી સામે કેસ દાખલ કરવામાં તેમના હિત અંગે ઉપર પહેલેથી જ વિચારણા કરવામાં આવી છે. હવે વિશ્લેષણ તેમના નજરે જોનાર પુરાવા વિશેનું રહેશે.

૩૪. ફરિયાદી – ઈજાગ્રસ્તે જુબાની આપી હતી કે આરોપીએ દાતરડા વડે તેમના પર હુમલો કર્યો હતો અને જ્યારે તેઓ ઓટલા પર બેઠા હતા ત્યારે દાતરડાથી માથા પર પહેલો ઘા મારવામાં આવ્યો હતો. જોકે, તપાસ કરનાર અમલદારને પંચનામા દ્વારા ઓટલા પર લોહીના કોઈ ડાઘ જોવા મળ્યા ન હતા. દાતરડું અણીદાર છેડા સાથે ગોળાકાર આકારનું હોવાથી, લોહી ફ્લોર પર અને

દુકાનની બહારની દિવાલ પર છંટાયેલું હોવું જોઈતું હતું, પરંતુ કંઈ જોવા મળ્યું ન હતું.

૩૪.૧ ફરિયાદીએ કહ્યું હતું કે તેઓ ઓટલા પરથી નીચે પડી ગયા હતા. જ્યારે તેઓ ઓટલા પર હતા, જેમ કે તેમણે ઉલટતપાસમાં જણાવ્યું હતું, ધર્મેન્દ્રસિંહ અને સમતસિંહ પણ ઓટલા પર બેઠા હતા, જ્યારે તે બંનેની તપાસ કરવામાં આવી નથી, તેથી ઓટલા પર માથા પર દાતરડા વડે ઘા મારવાને કોઈપણ સાક્ષીઓ તરફથી સમર્થન મળતું નથી.

૩૪.૨ ફરિયાદીનો આગળનો પુરાવો નોંધે છે કે ત્રીજા ઘા પછી, તેમણે બૂમાબૂમ શરૂ કરી, જેથી પ્રવીણસિંહ જગતસિંહ સોલંકી (પી.ડબલ્યુ. ૫), જલામસિંહ અને રાશુજી (પી.ડબલ્યુ. ૧૩) ત્યાં આવ્યા અને પી.ડબલ્યુ. ૫ એ આરોપીને પકડ્યા, જોકે પી.ડબલ્યુ. ૫ એ ફરિયાદીના તે પુરાવાને સમર્થન આપ્યું નથી, પી.ડબલ્યુ. ૫ ના જણાવ્યા મુજબ, તેમણે ટોળામાં આરોપીને જોયા ન હતા અને પી.ડબલ્યુ. ૫ એ આરોપીને રોક્યા હોવાની કોઈ જુબાની આપી નથી.

૩૫. ડોક્ટર ગોસ્વામી (પી.ડબલ્યુ. ૧) દ્વારા આપવામાં આવેલી ટેલિફોન વર્ધી નોંધવામાં આવી હતી. આંક ૪૨ એ બેચરાજી પોલીસ સ્ટેશનને કરવામાં આવેલો પત્રવ્યવહાર છે, જે કલારી ગામે તકરાર અને તકરાર દરમિયાન ફરિયાદી સોલંકી છત્રસિંહ નરસંગજી સોલંકીને ઈજા પહોંચ્યાની નોંધ કરે છે. ટેલિફોન આવક રજિસ્ટર, આંક ૩૬, તારીખ ૧૨.૧૦.૨૦૦૨ ના રોજ ૧૩:૦૦ કલાકે

બેચરાજી સરકારી હોસ્પિટલના ટેલિફોન નંબરનો ઉલ્લેખ કરે છે. ડોક્ટર ગોસ્વામી દ્વારા આપવામાં આવેલી વર્ધીમાં હુમલાખોરના કોઈપણ નામનો કે ઉપયોગમાં લેવાયેલા હથિયારનો ઉલ્લેખ નથી. તે ફક્ત તકરાર દરમિયાન ફરિયાદીને થયેલી ઈજા દર્શાવે છે. વર્ધી એવું કહેતી નથી કે તકરાર આરોપી સાથે થઈ હતી.

૩૫.૧ ડોક્ટર ગોસ્વામી પોતાની જુબાનીમાં જણાવે છે કે દાતરડાથી થયેલી ઈજાની હિસ્ટ્રી નોંધવામાં આવી હતી. હિસ્ટ્રીમાં પણ આરોપીને હુમલાખોર તરીકે નામ આપવામાં આવ્યું નથી. બંને તબીબો દ્વારા માથા પરની ઈજા દાતરડાથી થયેલી હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું નથી.

૩૬. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૭૭/૨૦૧૪ માં તારીખ ૨૬.૦૭.૨૦૨૧ ના રોજ નિર્ણિત, (૨૦૨૨) ૧૮ એસ.સી.સી. ૬૮૩ માં નોંધાયેલા પૃથ્વીરાજ જયંતિભાઈ વાણોલ વિ. દિનેશ દયાભાઈ વાળા અને અન્ય ના કેસમાં પેરા નં. ૧૭ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

“૧૭. જ્યાં સુધી તેના પર શંકા કરવાના કારણો ન હોય ત્યાં સુધી નજરે જોનાર પુરાવાને શ્રેષ્ઠ પુરાવો માનવામાં આવે છે. ... ફક્ત એવા કેસમાં જ્યાં તબીબી પુરાવા અને મૌખિક પુરાવા વચ્ચે મોટો વિરોધાભાસ હોય, અને તબીબી પુરાવો નજરે જોનાર જુબાનીને અસંભવિત બનાવે છે અને નજરે જોનાર પુરાવો સાચો હોવાની તમામ શક્યતાઓને નકારી કાઢે છે, ત્યાં નજરે જોનાર પુરાવા પર અવિશ્વાસ કરી શકાય છે. ...”

૩૭. ડોક્ટર ગોસ્વામી દ્વારા જણાવવામાં આવેલી ઈજા નં. ૧ ડાબા પગની સાથળ પર હતી જે ડોક્ટર ગોસ્વામીના જણાવ્યા મુજબ ધારદાર હથિયાર વડે થઈ શકે છે, માથા પરની ઈજા નં. ૨ સખત અને બુઝા પદાર્થ વડે થઈ હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું છે, જ્યારે ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ માથા પરની ઈજા દાતરડા વડે થઈ હતી, જેને કોઈનું સમર્થન નથી. ડોક્ટર ગોસ્વામીએ બુઝી બાજુ અથવા લોખંડ ફીટ કરેલા હાથાના ભાગ વડે ઈજા નં. ૨, ૩, ૪ થવાની શક્યતાઓ વ્યક્ત કરી છે. કમનસીબે, ફરિયાદપક્ષ ડોક્ટર ગોસ્વામીને દાતરડાના ભાગ સાથે ઈજાઓ મેળવી જોવા માટે મુદ્દામાલ દાતરડું બતાવવામાં નિષ્ફળ રહ્યો હતો. ઈજા નં. ૧ માટે પણ, પ્રમાણપત્રમાં ઊંડાઈ અને કિનારીઓ નોંધવામાં આવી નથી. ઉલટતપાસમાં, ડોક્ટર ગોસ્વામીએ હકારાત્મક રીતે સ્પીકાર્યું છે કે ઈજા નં. ૨, ૩ અને ૪ દાતરડાના ધારદાર ભાગથી થઈ ન હતી. ઈજા નં. ૨ માથાની ઈજા છે.

૩૭.૧ ઈજાઓ પહોંચાડવા માટે હથિયાર તરીકે દાતરડાનો ઉપયોગ એક શંકાસ્પદ પાસું બને છે. અમદાવાદના વૈજ્ઞાનિક અધિકારી, એફ.એસ.એલ. ના અહેવાલ આંક ૪૬ દ્વારા દાતરડા પર માત્ર ફરિયાદીના લોહીની હાજરી મળી આવવાથી ઈજા પહોંચાડવા માટે દાતરડાનો ઉપયોગ નોંધપાત્ર રીતે સાબિત થતો નથી, સિવાય કે આરોપીના હથિયાર પર હાથની છાપ સાબિત થાય. તે જ રીતે, ફરિયાદીના કપડાં પર લોહીની હાજરી આરોપીને જોડશે નહીં સિવાય કે તમામ પુરાવા સમર્થન આપે અને તે હકીકત સાબિત કરે કે ઈજાઓ આરોપી દ્વારા પહોંચાડવામાં આવી હતી.

૩૭.૨ જે તકરાર થઈ હતી તેનો ઇનકાર કરી શકાય તેમ નથી. પી.ડબલ્યુ. પ પણ તકરારની પુષ્ટિ કરી શકે છે. ફરિયાદી અને આરોપી વચ્ચેના સંવાદોના વર્ણન સાથેનો ફરિયાદપક્ષનો કેસ દર્શાવે છે કે તેઓ બંને એકબીજાને “ગામના દાદા” કહેતા હતા. ફરિયાદી પર તપાસ કરનાર અમલદારનો પ્રભાવ અને એ હકીકત કે પોલીસે આરોપી સામે તડીપારની પ્રક્રિયા હાથ ધરી હતી અને એ હકીકત કે ગોધરા ટ્રેન કાંડ પછી આરોપીને આરોપી બનાવી શકાયા ન હતા, તે તમામ પૃષ્ઠભૂમિ હતી જેણે આરોપી સામે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૭ લાગુ કરવા માટે આ તકરારને નવો વળાંક આપ્યો હતો.

૩૮. સાક્ષીઓના સંક્ષિપ્ત અને વિશ્લેષિત પુરાવા સ્પષ્ટ કરે છે કે ફરિયાદપક્ષ તમામ વાજબી શંકાથી પર કેસ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે. સાક્ષીઓ વિશ્વાસપાત્ર નથી, તેમનો પુરાવો ફરિયાદપક્ષના કેસને સાબિત કરવા માટે સમર્થન આપતો નથી. વધુમાં, તપાસ પક્ષપાતી રહી છે, તપાસ કરનાર અમલદાર પોતે આરોપી સામે કેસ ચલાવવામાં રસ ધરાવતા હતા. પુરાવો સાબિત કરે છે કે ફરિયાદી તપાસ કરનાર અમલદારના પ્રભાવ હેઠળ હતા, સાક્ષીઓ પર વિશ્વાસ કરવા માટે તપાસ શ્રેષ્ઠ કક્ષાની ન હતી.

૩૮.૧ ઉપરોક્ત કારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, દોષસિદ્ધિ અને સજાનો ચુકાદો ગુણદોષ પર ટકી શકે તેમ નથી, તેથી રદ કરવો જરૂરી છે.

૩૯. પરિણામે, હાલની અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. સેશન્સ કેસ નં. ૨૦૬/૨૦૦૫ માં મહેસાણા ખાતે ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ નં. ૨ ના વિદ્વાન એડિશનલ

સેશન્સ જજ અને પ્રિસાઈડિંગ ઓફિસર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૬.૦૫.૨૦૦૬ નો દોષસિદ્ધિ અને સજાનો ચુકાદો રદ કરવામાં આવે છે. અપીલકર્તાને તમામ આરોપોમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં આવે છે. રજિસ્ટ્રીને રેકર્ડ અને પ્રોસિડિંગ્સ તાત્કાલિક સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને પરત મોકલવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

(ગીતા ગોપી, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====